

**FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO
V OLOMOUCI
KATEDRA SLAVISTIKY**

**Terminologie v současnosti používaných stavebních
materiálů, nářadí, nástrojů a technologických postupů.
Slovník s komentářem.**

bakalářská diplomová práce v českém jazyce

Vypracovala: Tereza Holubová

Vedoucí práce: Mgr. Petr Tilkeridis

2011

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité prameny.
V Kozlovicích 22. 4. 2011

podpis

Děkuji Mgr. Petře Fojtů, PhDr. Ladislavu Vobořilovi, Ph.D a vedoucímu práce Mgr. Petru Tilkeridisovi za konzultace, rady a připomínky, které mi během psaní bakalářské práce poskytli.

podpis

OBSAH

ÚVOD	5
1. HISTORIE STAVEBNICTVÍ	7
1.1. Historie stavebnictví v Rusku od 18. století.....	7
1.1.1. Vývoj stavebnictví v 18. a 19. století.....	7
1.1.2. Vývoj stavebnictví ve 20. století.....	9
1.1.3. Současná situace ve stavebnictví	10
1.2. Historie českého stavebnictví od 18. století.....	11
1.2.1. Vývoj stavebnictví v 18. století.....	11
1.2.2. Vývoj stavebnictví v 19. století.....	12
1.2.3. Vývoj stavebnictví od 20. století dodnes	13
2. LEXIKOLOGIE, LEXIKOGRAFIE A TYPY SLOVNÍKŮ.....	15
2.1. Lexikologie	15
2.2. Lexikografie	16
2.2.1. Historie lexikografie v Rusku	16
2.2.2. Historie lexikografie na českém území.....	18
2.3. Typy slovníků	19
3. SLOVOTVORBA	22
3.1. Derivace (odvozování).....	22
3.2. Skládání (kompozice).....	23
3.3. Tvoření zkratk, zkracování (abreviace).....	23
3.4. Přejímání slov	24
4. TERMINOLOGIE A TERMÍNY	25
4.1. Terminologie	25
4.1.1. Rozvoj ruské terminologie	25
4.1.2. Rozvoj terminologie na českém území	26
4.2. Termín	27
4.2.1. Vlastnosti termínů	27
4.3. Procesy v terminologii	30
4.3.1. Terminologizace.....	30
4.3.2. Determinologizace	31
4.3.3. Reterminologizace.....	31
4.4. Rozdíly v ruské a české terminologii	31

5. KOMENTÁŘ K SLOVNÍKU	34
5.1. Klasifikace podle lexikálně sémantických polí.....	34
5.2. Klasifikace podle původu slova	35
5.3. Klasifikace podle slovotvorného postupu	37
5.3.1. Odvozování	37
5.3.2. Skládání.....	41
5.4. Klasifikace podle syntakticko-sémantické struktury	42
ZÁVĚR	46
PEŽIOME	48
ANOTACE.....	53
BIBLIOGRAFIE.....	54
PŘÍLOHA	57

ÚVOD

Téma a současně název této bakalářské práce je *Terminologie v současnosti používaných stavebních materiálů, náradí, nástrojů a technologických postupů, slovník s komentářem*. Je zcela zřejmé, že oblast stavebnictví vykazuje velmi dynamický vývoj, proto se domníváme, že zabývat se tímto tématem je zcela opodstatnělé. Výběr tématu této práce byl také ovlivněn především tím, že si myslíme, že stavebnictví, z hlediska rusko-českého jazykového rozboru, se nevěnuje příliš velká pozornost.

Tuto práci můžeme rozdělit na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se skládá ze 4 kapitol. V první kapitole budeme vycházet především ze třech internetových zdrojů, jejichž odkazy uvedeme v úvodu kapitoly. Dále pak využijeme poznatků získaných studiem odborné literatury v oblasti lexikografie a terminologie. V jednotlivých kapitolách této části se budeme zabývat historií stavebnictví nejen v Rusku, ale také na českém území, lexikologií, lexikografií a typy slovníků, dále také slovotvorbou, terminologií a rozdíly v české a ruské terminologii. Teoretická část je obohacena o vlastní příklady.

V praktické části se zaměříme na komentář k slovníku, který se nachází v příloze. Vytvořili jsme jej na základě knih *Энциклопедия строительства дома* a *Справочник строительных материалов*, což byly zdroje základní. Dále jsme čerpali ze zdrojů internetových, zejména z katalogu stavebních firem, stránek věnovaných stavebnictví a v neposlední řadě také z lingvistických publikací, které se tímto tématem zabývaly. Tyto práce byly bohužel málopočetné. Cílem slovníku však nejsou neologismy, ale slova současná, proto jsme do něj zahrnuli všechny pojmy, které se v oblasti stavebnictví v současné době používají. V komentáři rozdělíme lexikální jednotky ze slovníku do několika klasifikací. Předem jsme si stanovili různá kritéria členění, např. klasifikace podle lexikálně-sémantických polí, podle původu slova nebo jeho vzniku. Aby byla naše práce přínosná z hlediska srovnání ruského a českého pojmosloví z oblasti stavebnictví, budeme se v praktické části zabývat, na základě zvolených klasifikací, zejména srovnáním ruštiny a češtiny. Uvedeme, jaké tendence jsou zde typické pro ruštinu, jaké pro češtinu. Popíšeme, jak český terminologický systém tvoří pojmy v oblasti stavebnictví tam, kde ruština používá postupy pro češtinu netypické. Výchozím pro naše srovnání bude jazyk ruský.

V závěru práce shrneme výsledky, ke kterým jsme dospěli analýzou pojmů, obsažených v našem slovníku.

Cílem této bakalářské práce je analýza termínů používaných v současném stavebnictví, komparace ruské a české terminologie a vytvoření komentovaného slovníku.

1. HISTORIE STAVEBNICTVÍ

Protože se práce bude zabývat stavebnickou terminologií, je potřeba stručně popsat vývoj stavebnictví, zejména s ohledem na fakta, která by na ni měla mít vliv, tedy s ohledem na zahraniční inspirace ve stavebnictví, které mohly způsobit pronikání cizích slov, důležité objevy nových postupů, které vedly ke vzniku nové terminologie v jednotlivých obdobích atd. Vzhledem k tomu, že nás zajímá komparativní pohled na vývoj české a ruské terminologie, budeme se v této kapitole věnovat historickému vývoji ruského i českého stavebnictví, abychom si nastínili okolnosti, které vývoj terminologie v jednotlivých zemích ovlivnily. V závěru kapitoly zmíníme společné rysy i odlišnosti ruské a české terminologie.

1.1. Historie stavebnictví v Rusku od 18. století

Tato kapitola se z větší části opírá o následující dva zdroje:
<http://www.stroyfirm.ru/articles/article.php?id=144>;

<http://blogokamne.ru/raznoe/kratkaya-istoriya-promyshlennogo-stroitelstva.html>.

1.1.1. Vývoj stavebnictví v 18. a 19. století

Za zlomový bod v rozvoji ruského stavebnictví začátku 18. stol. můžeme považovat stavbu Petrohradu, která započala v roce 1703 výstavbou Petropavlovské pevnosti podle návrhu architekta Trezziniho, Švýcara žijícího v Itálii a potom v Rusku. Později se právě Trezzini a italský architekt Rastrelli podíleli na výstavbě Zimního paláce (1754-1762). Sám Rastrelli vedl stavbu Kateřinského paláce v Carském selu (1752-1756) (<http://www.poznavat.cz/petrohrad/poklady-petrohradu-ktere-stoji-za-videt>). Petr I. totiž hledal inspiraci na západě. Nepovolával jen architekty, ale i stavebníky a námořníky, protože chtěl vytvořit moderní námořnickou flotilu. Sám se kvůli tomu vydal do Amsterdamu (Švankmajer a kol. 2005: 99), a proto v 18. století pronikaly do ruské stavebnické terminologie především termíny z němčiny (*сталь*, *латунь*) nebo holandštiny (*кран*, *ватерпас*) (Виноградов 1977: 95).

Za počátek průmyslové výstavby v Rusku lze považovat první polovinu 18. století. V této době nastal prudký rozvoj metalurgického, kovoobráběcího, sklářského, kožedělného a textilního průmyslu. Za Petra I. totiž vzniklo více jak dvěstě manufaktur (Švankmajer a kol. 2009: 131). Petr I. také vybudoval město Petrozavodsk,

ve kterém byly soustředěny hlavní závody na výrobu zbraní. Oblast byla bohatá na železnou rudu (<http://www.kareliarysp.ru/petrozavodsk-history/>).

Na konci 18. a na začátku 19. století se v průmyslové výstavbě začaly používat nové materiály – kámen, cihla a kov. Díky těmto materiálům byla ruská terminologie obohacena o nová slova.

Hned v začátcích vývoje stavební terminologie můžeme pozorovat velký vliv cizích jazyků. I u mnoha slov, která se nám zdají původem ruská, bylo zjištěno, že se jedná o cizojazyčné výpůjčky. Například slovo *потолок* má podle L. Kurkiné neruský původ (Kurkina 2010: 78). Etymologické slovníky uvádí, že slovo je latinského původu.

V první polovině 19. století se průmyslová výstavba rozvíjela především na Uralu. V druhé polovině 19. století se valcířské, slévárenské, železářské a další cechy kovozpracujícího průmyslu a také víceposchodové budovy lehkého průmyslu začaly soustřeďovat do Petrohradu, Moskvy a do další velkých center v ruské části Polska, Pobaltí a na Sibiři. V tomto období převažuje, co se týče terminologie, velký vliv francouzštiny a polštiny. Francouzština pro ně totiž představovala vyšší společenskou úroveň. Jak píše N. S. Valgina: „Но были заимствования, которые диктовались модой, как, например, французские заимствования XVIII- начала XIX вв., когда в светской аристократической среде культивировался французский язык, стиль и обычаи галантного общества“¹ (Валгина 2003: 108). Z francouzštiny pochází například slovo *бронза* nebo *монтаж*. Polština se začala do ruské terminologie dostávat po trojím dělení Polska (poslední proběhlo r. 1864), kdy byla jeho velká část přidělena Rusku (Švankmajer, 2005: 200). Tato tendence se ale v naší zkoumané terminologii projevovala minimálně. Podařilo se nám najít vliv polštiny pouze v tom, že tento jazyk sloužil jako jazyk-zprostředkovatel při přejímání z jiných jazyků. Takto přes polštinu pronikají některé německé termíny, například termín *шпилька*. Tento termín pochází původně z německého *Spill*, které bylo přejato do polštiny ve tvaru *szpilka*. Po této slovotvorné úpravě proniká do ruštiny v uvedeném tvaru.

Díky tomu, že se už v této době používaly parní motory a elektřina, začaly být výrobní budovy vybavovány zdvihacím a dopravním zařízením a dalšími prostředky mechanizace technologických procesů. A právě to vyvolalo široký rozmach budování

¹ Ale byly také výpůjčky, které byly určovány módou, jako například výpůjčky z francouzského jazyka v 18. a na začátku 19. století, kdy ve světském aristokratickém prostředí dominoval francouzský jazyk, styl a zvyky společnosti.

takových výrobních budov a staveb, jako jsou například tepelné elektrárny. Rozvíjela a zdokonalovala se projektová a obsahová struktura stavebnictví průmyslových budov. Přicházely nové skutečnosti, které potřebovaly být pojmenovány, a kvůli kterým byl nutný rozvoj terminologie. Jejich příchod do života jazykového společenství je obecně považován za základní důvod pro vznik neologismů. Někteří lingvisté se dokonce domnívají, že za neologismy lze považovat pouze ta slova, která vznikají za účelem označení nového jevu (Мокиенко 2003: 1).

Je také zapotřebí uvést největší průmyslové podniky této doby: strojírenský závod *Гонера*, hutní závod *Гужона* nebo textilní továrny *Жиро*.

1.1.2. Vývoj stavebnictví ve 20. století

Po vzniku Sovětského svazu začala mít ruština vliv na jiné jazyky, protože ruská slova byla přejímána (Кубик, Формановская 1985: 74). Ruský termín *брежневка*, který označuje čtyřpatrový dům s určitými architektonickými zvláštnostmi (viz níže), pronikl do češtiny v podobě *brežněvka*. Stejně tak pronikly do češtiny termíny *chruščovka* nebo *stalinka*.

V roce 1928 Rusko přistoupilo k realizaci širokého programu industrializace pod názvem pětiletka. Úkolem bylo, v co nejkratší době zabezpečit silný rozvoj všech odvětví průmyslu, především energetiky, těžebního a zpracovatelského průmyslu a také rozvoj v oblasti těžkého strojírenství.

Velký rozvoj průmyslové výstavby s sebou přinesl i zdokonalení stavebního projektování. Byly vytvořeny speciální státní projektové vědeckovýzkumné ústavy a stavební podniky.

Velká průmyslová výstavba započala po 2. světové válce. Průmyslové objekty měly nejen vysoké funkcionálně technologické a zdravotně hygienické nároky, ale také nároky na vybavení a ozelenění oblastí. Začaly se stavět výrobní budovy a komplexy spojené jednou střechou.

V roce 1947 byly projednány a schváleny nové sekce typizovaných jednopatrových průmyslových budov, jejichž základem byla zpevněná sloupová konstrukce a zvýšení nosnosti jeřábů v nich umístěných. Podle projektu Centrálního vědeckovýzkumného ústavu průmyslových budov se začaly používat jednotné montované železobetonové konstrukce.

Mezi lety 1960-1980 se projektování a výstavba průmyslových objektů stále rozvíjeli a zdokonalovali. Hlavní průmyslová výstavba byla soustředěna v oblastech

spjatých s výrobou elektrické energie, ropy, plynu atd. Pro toto období byly typické tendence k analytismu (Валгина, 2003: 155, Gregor, 2008: 15). Tyto tendence lze pozorovat například na vzniku víceslovných termínů jako *вид сбоку* nebo *вид сверху*, které mají v češtině jednoslovné ekvivalenty *bokorys*, *půdorys*.

Na začátku 90. let byla v důsledku přechodu na tržní ekonomiku a v důsledku snížení objemu průmyslové výstavby zastavena výroba konstrukcí a výrobků ve velkých firmách. O projektové a vědeckovýzkumné ústavy už nebyl zájem, a tak byly nuceny přejít na občanskou výstavbu. Uskutečněná opatření, týkající se perestrojky výrobního základu stavebnictví v 90. letech v regionech Ruska, umožnila zastavit pokles výroby autoklávovaného železobetonu a výstavby domů z panelů. Byla vytvořena výrobní verze moderního zdiva: obkladové a vícedutinové cihly, keramické tvárnice, výrobky z porézního betonu, vibrolisované zdivo. Vyráběly se nové druhy materiálů, které potřebovaly odpovídající komerční název, proto se terminologie ve stavebnictví neustále rozšiřovala. Vznikly závody na výrobu stavebních materiálů, které se předtím nevyráběly, nebo vyráběly zřídka: tepelně izolační výrobky ze skelné a čedičové vaty a z vláken přírodních materiálů, suché stavební směsi, materiály ze sádry na úpravu povrchu. V keramickém průmyslu se začala rozvíjet výroba nových typů střešních tašek. Ruku v ruce s tímto rozvojem se začala vytvářet řada nových pojmů. Pozitivní vliv na rozvoj podniků měly také zahraniční společnosti, které se v Rusku usídlily.

Rusové se naučili projektovat tak, aby lidé nebloudili po ulicích při hledání ulice nebo čísla domu. Naučili se také používat materiály, které byly pro západ dávno známé. Díky tomu, že Rusko poznalo zahraniční stavebnictví, se do něj více a více dostávaly termíny cizího původu, nejvíce však z angličtiny (*дизайн, ламинат*). Období 90. let je obecně považováno za období nejaktivnějších výpůjček z cizích jazyků (Валгина 2003: 108).

1.1.3. Současná situace ve stavebnictví

Dnešní stavebnictví je především spojeno s vývojem energetiky, těžby a zpracováním ropy a dalších nerostných surovin.

Co se týče všeobecných stavebních materiálů jako například cementu nebo skla, je import téměř zanedbatelný. Podíl importovaných materiálů u skupiny materiálů a výrobků na úpravu povrchu (linoleum, obkládací výrobky z přírodního kamene, keramické kachličky) dosahuje až 30 %.

Objem exportu domácích materiálů činí asi 4–6 % z celkového objemu ruské výroby. Pokud jde o stavební materiály je nejčastěji exportován azbest.

Dnes disponují ruské keramické výrobky, cement nebo azbest potřebnými světovými standardy. Bohužel v některých oblastech je ruské stavebnictví stále pozadu. Zaostávání je podmíněno nízkou technickou úrovní průmyslových podniků na výrobu stavebních materiálů, opotřebením výrobního zařízení a v jednotlivých případech také tím, že odvětví nemá nutné kvalitní suroviny. Více než 60 % podniků stavebního odvětví je soustředěno do evropské části Ruska.

V terminologii se projevuje tendence k unifikaci, což má čistě praktický důvod. Představitelé oboru se snaží, aby byla terminologie stavebnictví lehce pochopitelná ve všech jazycích. To je vidno na příkladu *бетон* nebo *фильтр*.

1.2. Historie českého stavebnictví od 18. století

1.2.1. Vývoj stavebnictví v 18. století (podle Lněničková 1995: 12–13, 52–53, <http://www.seminarky.cz/detaily-14755>)

Reformy Marie Terezie a jejího syna Josefa II. se promítly i do stavebnictví. Výstavba státních silnic, budována podle francouzského vzoru, pocházela již z doby vlády Karla VI. Marie Terezie v této myšlence pokračovala. Základem pro silnice byly dvě vrstvy štětu, který byl promísený s pískem.

Za doby Marie Terezie a Josefa II. byla velmi zahuštěna vesnická zástavba, protože byl vydán zákaz stavění nových domů mimo dosud zastavěné plochy. Kvůli bezpečnosti musely být stavěny kamenné komíny. Také se rozvíjely ozdobné prvky. Lidé zdobili především štítové domy.

V českých zemích převažovaly dřevěné stavby, později se však objevily tzv. západoevropské hrázděné domy, které se vyskytovaly především v jazykově německých oblastech. Tyto domy byly částečně zděné a částečně dřevěné s bohatě členěnou hrázděnou stěnou. Objevily se také kamenné spodní části domů a sedlové, šindelové, valbové, polovalbové nebo doškové střechy.

Mezi významné stavby Marie Terezie a Josefa II. patří například pevnost Terežín, postavena v roce 1780, Josefov (1787) nebo Tereziánská zbrojnice v Olomouci (1778). Pro toto období je typické přejímání slov z němčiny. Německá slova se používala hlavně pro hovorové označení stavebního nářadí, pro které neexistovaly české názvy (*fangl*). Tato slova byla často adaptována, a proto existují ve více podobách

v závislosti na nářeční oblasti (*fangl, fangla*). Některá z těchto slov se stala termíny, například *šňůra*.

1.2.2. Vývoj stavebnictví v 19. století (podle <http://www.seminarky.cz/detaily-14755>)

V 19. století převládal tradičně kámen, cihla a dřevo a na podzemní stavby se využívalo lité železo jako součást železobetonu. Také se používala litina, a to především na mříže a zábradlí s větší či menší mírou zakomponovaných esteticky působících zdobných prvků. Při stavbě silnic se začal používat štěrk, který sloužil k zpevňování. Do stavebnictví také pronikaly nové železné a betonové konstrukce.

V roce 1832 byla postavena první koněspřežská železnice na trase České Budějovice-Linec. Později v 1831 byl vyroben první parní stroj na Moravě. O zápis do české historie stavitelství se zasloužili bratři Kleinové, kteří se zabývali stavbou železnic a tunelů. Postavili například trať z Vranovic do Brna (<http://promoravia.blog.cz/1010/bratri-kleinove>).

V roce 1839 byla zprovozněna první lokomotivní železnice Brno-Břeclav a později trať Brno-Česká Třebová. Objevila se i první profilovaná železa, která byla použita například při stavbě Domu bratří Kleinů v Brně.

Výroba cementu na území českých zemí byla uskutečňována v Radotíně, Podolí a Tlumačově. K použití betonu se lidé stavěli nejdříve skepticky, ale s postupem času byl využíván stále více a více. Beton se používal ve vodním stavitelství, byly vybudovány kanalizace a stoky z betonu. Rozšiřovaly se i mostní stavby ze železa. Ivančický viadukt, patřící k nejzajímavějším mostům u nás, je jeden z prvních celokovových mostů v Rakousku-Uhersku.

V roce 1843 byl postaven Zámecký skleník v Lednici na Moravě. Tato stavba byla na 19. století velmi pokroková. Měla moderní železobetonovou konstrukci s polokruhovitou formou.

Mezi nejvýznamnější stavby 19. století na českém území patří Průmyslový palác (1891) a Národní divadlo, které v roce 1881 vyhořelo, avšak o dva roky později bylo znovu otevřeno. Tato novorenesanční stavba je spojena s významnými jmény, jako je architekt Josef Zítek, malíř Mikoláš Aleš, Josef Tulka a Vojtěch Hynais.

V 19. století dochází k obrozeneckému hnutí, které se projevuje tendencí k odmítání německých slov, která byla nahrazována buď jejich kalky, nebo českými slovy. Ne vždy úspěšně. Mezi slova z oblasti stavebnictví, která byla původně německá, ale poté byla nahrazena slovy českými, patří slova jako *šlang*, které zůstalo ve slangu,

ale jako termín bylo nahrazeno českým slovem *hadice*, tedy slovem založeným na podobnosti tvaru.

1.2.3. Vývoj stavebnictví od 20. století dodnes

První třetinu 20. století můžeme charakterizovat novostavbami i rekonstrukcemi historických staveb. Používaly se nosné konstrukce z cihel a železobeton. Uplatňovala se také železná konstrukce. Výraznějšími změnami ve stavbě bylo pouze zvýšení staveb o půdní nadezdívků a nástup vazebnických krovů (<http://www.lidova-architektura.cz/architektura-historie/stavby-slohy/secese-20-stoleti.htm>). Začaly se také stavět silniční tunely, avšak jejich výstavba nebyla tak rozsáhlá jako výstavba tunelů železničních.

Poté, co vyrostlo plno nových továren v Praze jako například Karlín nebo Smíchov, započala snaha o změnu městského bydlení. Stavěly se nové nájemní domy, které tvořily většinu výstavby v Praze. Byly založeny kanalizační a vodovodní sítě. Rozšiřovaly se i tramvajové tratě a vznikly nové domy a reprezentační budovy, kterými byly školy, mosty, divadla nebo nádraží. Jako příklad můžeme uvést Vinohradské divadlo, k zrekonstruovaným stavbám patří Hlavní nádraží v Praze. Stále více se ve stavebnictví používalo sklo a rozšiřovalo se využití železobetonových konstrukcí, které byly ohnivzdorné a méně nákladné.

Se zajímavým plánem přišel J. A. Baťa, který chtěl vystavět dálnici skrz celou republiku. Plán byl schválen, avšak po Mnichovu (1938) musel být pozměněn. Trasa dálnice byla Praha-Jihlava-Brno-Zlín-slovenská hranice. Později byly naplánovány další trasy. Všechny stavby dálnic byly kvůli válce přerušeny.

Po druhé světové válce se usilovalo o hlubší emociální výraz stavby. Rozšířilo se použití kovu, hliníku a oceli. Pokračovalo se také se stavbou dálnic. Znárodnění stavebních firem po roce 1948 mělo velký dopad na stavbu dálnice. Práce byly opět přerušeny. Na začátku 60. let se prudce rozrostl individuální motorismus, což byl impuls k pokračování. V roce 1967 se začalo s výstavbou dálnice D1 (Praha-Brno), avšak k propojení těchto měst došlo až v roce 1980. (<http://www.stavebnictvi3000.cz/clanky/historie-vystavby-dalnic-v-cr/>).

Architekturu období socialismu můžeme považovat buď jako velkolepou, nebo jako betonovou a šedivou. Dnes se tyto paneláky vystavěné za dob socialismu

rekonstruují a získávají modernější ráz (<http://cz.prague-stay.com/lifestyle/kategorie/36-prazska-architektura/49-architektura-komunisticke-ery/>).

V roce 1974 se otevřel první úsek metra v Praze. Období socialismu bylo charakteristické stavěním pomníků, na kterých byl vyobrazen Lenin nebo Stalin. K nejznámějším stavbám socialismu patří Olomoucký orloj (1954) nebo Hotel International (1954). Za socialismu nedocházelo k výraznějšímu rozvoji stavebnictví směrem k novým technologiím, takže nebyly důvody k vytváření nových termínů.

V dnešní době je stavebnictví v České republice díky hospodářské krizi ve značném útlumu. V dopravním stavitelství se téměř zastavily práce na přípravě budoucích staveb (<http://www.imaterialy.cz/Aktuality/Postrehy-z-konference-Forum-ceskeho-stavebnictvi-2011.html>). V současné době jsou v češtině přejímány, stejně jako v ruštině, slova a termíny zejména z angličtiny. Jedná se buď o kalkované výrazy, nebo o výrazy přejímané v původní podobě (*design* nebo v počeštěné mluvené podobě *dizajn*).

Z uvedeného srovnání vyplývá, že v obou zkoumaných jazycích můžeme očekávat vysoké procento přejatých slov. Toto je dáno jak cizími vlivy ve stavebnictví, se kterými se můžeme setkat jak v Rusku, tak v Česku, tak využitím přejatých slov pro označení těch nástrojů, které neměly v českém a ruském jazyce označení.

Společné termíny ve zkoumané oblasti pochází z řečtiny a latiny. Oba tyto jazyky ovlivnily jak ruštinu, tak češtinu. Protože ale ruština má tendenci k analytismu, je v ní tendence k přejímání cizích slov větší. Navíc ruštinu ovlivnily jazyky, které neměly žádný, nebo měli jen nepatrný vliv na češtinu, jako např. francouzština.

2. LEXIKOLOGIE, LEXIKOGRAFIE A TYPY SLOVNÍKŮ

Pro vytvoření slovníku je potřeba vědět, co je to lexikografie, jaké typy slovníků existují a jak se slovníky vytvářejí. Právě proto se bude následující kapitola touto problematikou zabývat.

Jelikož je lexikografie úzce spojena se všemi částmi jazykovědy, především s lexikologií, se kterou má společný předmět (slovní zásobu), je třeba věnovat pozornost každé z nich.

2.1. Lexikologie

„Lexikologie je nauka o slovní zásobě, předmětem jejího zkoumání je obsah, forma a funkce pojmenovávacích jednotek a jejich vzájemné vztahy“ (Jílek 2000: 3).²

Podle lexikologie je *slovo* základní jednotkou slovní zásoby, které má lexikální význam, avšak každá jazyková disciplína má pro *slovo* jinou definici. Slovní zásobu můžeme klasifikovat podle různých hledisek (Vobořil 2009: 79–80):

- a) teritoriálně (celonárodní slovní zásoba, dialektismy, etnografismy)
- b) sociálně (profesní mluva, slang, argot)
- c) časově (archaismy, historismy, neologismy)
- d) příznakem expresivnosti (kladně či záporně zabarvená slova)
- e) funkčněstylisticky (slova různých stylů)

Existují dva typy metodických postupů, podle kterých lexikologie zkoumá význam slov. První se nazývá semaziologický postup a druhý onomaziologický postup. Semaziologický postup vychází od formy slova a snaží se zjistit jeho význam, tedy co slovo znamená. Jako příklad můžeme uvést slovo *cihla*. Ptáme se: Co znamená slovo *cihla*? *Cihla* je určitý druh stavebniny, který je vyroben z hlíny a má pravidelný tvar. Naopak onomaziologický postup vychází od věci a snaží se zjistit, jak je tato věc vyjadřována. Při tomto postupu si klademe otázku: Jak se tato věc jmenuje? V praxi to vypadá následovně: Jak se jmenuje určitý druh stavebniny, který je vyráběn z hlíny a má pravidelný tvar? *Cihla*. Na obou těchto postupech jsou založeny lexikologické disciplíny sémantika a onomaziologie. (Pokorný 1979: 15; viz také Filipec, Čermák 1975)

² Definice termínů v ruštině: „Лексикология-отдел языкознания, изучающий лексику“ (Ожегов 2009: 487).

2.2. Lexikografie

„Lexikografie je obor zabývající se popisem slovní zásoby, sestavováním slovníků a zásadami jejich tvorby, slovníkářství“ (Kolektiv autorů Encyklopedický dům 2006: 200).³ Zabývá se také pravopisem slov, jejich výslovností a někdy i přízvukem. Lexikografie zahrnuje jak teorii lexikografie a tvorbu slovníků, tak i vědecké slovníky různých typů. Je to vlastně část jazykovědy, která se zabývá jak praxí, tak i teorií tvorby slovníků. Proto ji můžeme rozdělit na lexikografii teoretickou (seznámení se slovní zásobou, s tím jak se slovník píše...) a praktickou (vytváření slovníků). Lexikografie zdůrazňuje důležitou sociální funkci slovníků, které shrnují poznatky společnosti dané doby. Také rozpracovává typologii slovníků, vyčleňuje je na jednojazyčné (výkladové slovníky) a dvojjazyčné (překladové slovníky), nebo na učební (slovníky k studiu jazyka) a vědecko-technické (terminologické slovníky). Mezi nejznámější spisovatele, kteří se zabývali lexikografií, patří V. V. Vinogradov, který napsal knihu *Лексикология и лексикография* (1947) a L. V. Ščerba, autor knihy *Опыт общей теории лексикографии* (Filipec a kol. 1985: 14; <http://bse.scilib.com/article069402.html>; <http://www.jurnal.org/articles/2010/fill17.html>).

2.2.1. Historie lexikografie v Rusku (podle Поцепни 2009: 76-92)

Starověká Rus

Vývoj lexikografie ve starověké Rusi byl úzce svázán s přijetím křesťanství (988). V tomto období se v knihách začaly objevovat tzv. glosy, které popisovaly neznámé slovo přímo na okrajích knihy. Později se glosy shromažďovaly do glosářů, a tím začala slovníková tvorba na Rusi. V tomto období se však zabývali zejména církevními pojmy.

18. století

Jelikož v 18. století vznikaly univerzity (1755 – Lomonosovova univerzita v Moskvě), vyvíjela se věda i umění a země začala spolupracovat se západní Evropou, můžeme toto století nazvat velkým rozvojem slovníkové tvorby. V této době se slovníky nezabývali jen mniši, jak tomu bylo dříve, ale také učitelé nebo překladatelé. Tvorba slovníků se soustřeďovala především kolem Akademie věd. V té době vznikaly jak překladové slovníky, tak i slovníky terminologické nebo výkladové. Překladové slovníky však převládaly. Tyto slovníky hledaly inspiraci na západě. Vytvářely se jak

³ Definice termínu lexikologie v ruštině : „Лексикография-раздел языкознания, занимающийся практикой и теорией составления словарей“ (<http://bse.sci-lib.com/article069402.html>).

dvojjazyčné, tak i vícejazyčné slovníky. Třetím jazykem byla většinou latina, později němčina. Jako příklad si můžeme uvést slovník s názvem *Лексикон треязычный*, který má stejnou charakteristiku jako dnešní slovníky nebo *Вейсманнов Лексикон*, který vydala Akademie věd.

19. století

Na vývoji ruské lexikografie se stále z velké části podílela Akademie věd. Dalším významným bodem v rozvoji lexikografie bylo vydání *Словаря церковнославянского и русского языка* (1847, druhé vydání 1868). Avšak tento slovník nezachycoval pravý národní jazyk. To se podařilo až ve slovníku *Толковый словарь живого великорусского языка*, který sestavil mezi lety 1863-1866 ruský spisovatel a lexikograf В. И. Даль. Tento slovník odráží kulturu ruského národa, jsou v něm zachycena slova od profesionalismů, přes běžně používaná slova, až po frazeologismy. V 90. letech 19. století vyšel *Словарь русского языка*, který byl sepsán jen do písmenka О. Také se objevily encyklopedie nebo slovníky cizích slov jako například *Новый толкователь* nebo encyklopedie.

20. století

1. světová válka, vznik Sovětského svazu nebo 2. světová válka – to všechno velmi ovlivnilo ruskou lexikografii první poloviny 20. století.

Hlavním směrem lexikografie se staly výkladové slovníky v národním jazyce. O vytvoření prvního normativního výkladového slovníku se zasloužil V.I. Lenin. Z jeho iniciativy se na konci 20. let známí sovětské vědci jako Vinogradov, Larin nebo Ožegov dali do práce a vznikl *Толковый словарь русского языка*. Měl čtyři díly a byl řazen abecedně. Tento slovník ovlivnil vývoj ruské lexikografie, protože se později stal pro ostatní lexikografy předlouhou. Ač byla kvůli válce jeho tvorba zastavena, po roce 1945 vyšel *Словарь современного русского литературного языка*, který měl 17 dílů. V roce 1949 vyšel snad všem známý *Толковый словарь русского языка* od Ožegova, který má více jak 18 vydání.

Tím, že se lexikografie v druhé polovině 20. století rozvíjela, formovala se i její teorie. V 90. letech 20. století se objevovaly nové výkladové slovníky, které zachycovaly měnící se ruskou slovní zásobu. Lexikografové se také zabývali dialektickou a historickou lexikografií.

2.2.2. Historie lexikografie na českém území (podle Hladká a kol. 2008: 261-268)

Vývoj do 17. století

Počátek lexikografie je svázán s vpisováním překladových glos především do latinských textů. Existovaly i případy, kde se tak zvaní glosátoři zaměřili na určitou tematiku. Byl to jakýsi zárodek terminologických slovníků. Do 15. století se tvořily především slovníky dvojjazyčně (latinsko-české). Později se začínají objevovat i slovníky trojjazyčné (latinsko-německo-české). Jako příklad si můžeme uvést *Triolog vídeňský* z roku 1489 od Jana Holubáře.

Známým lexikografem tohoto přípravného období byl například Bartoloměj z Chlumce.

Vynález knihtisku, zesvětštění vzdělanosti – to vše vedlo v 16. století k velkému pokroku v slovníkářství. Latina už nebyla jediným odborným jazykem. Čeština se snažila konkurovat latině. Vznikaly první etymologické slovníky. Nejznámějším slovníkářem této doby byl Jan Vodňanský se svým latinsko-českým slovníkem *Lactifer* (1511) nebo Daniel Adam z Veleslavína, který například napsal *Dictionarium linguae latinae* (1579) nebo *Nomenclator tribus linguis* (1599), přičemž tvorbu Daniela Adama z Veleslavína lze považovat za skutečný počátek české lexikografie.

V 17. století bylo nakročeno ke vzniku největšího slovníku, který připravoval Jan Amos Komenský, avšak jeho dvacetiletá práce téměř celá shořela. V druhé polovině 17. století vznikl abecedně řazený slovník *Thesaurus linguae Bohemicae* Jana Rosy.

18. století a 19. století

Období obrozenecké přineslo největší rozvoj, lidé se totiž snažil obnovit lexikální bohatství češtiny. To však mělo i negativní důsledky. Docházelo k nevhodnému neologizování, ke kterému se ve svých dílech kriticky stavěl Josef Dobrovský. Nejznámějším dílem na počátku 18. století byl německo-latinsko-český slovník Kašpara Zachariáše Vusína nebo slovníky Františka Jana Tomsy.

Druhá fáze národního obrození s sebou přinesla pětidílný *Slovník česko-německý* od Josefa Jungmanna, který představuje začátek novodobé české výkladové lexikografie. Má charakter výkladového slovníku češtiny.

20. století a v současnosti

20. století přineslo velký rozmach, zkvalitnění a vnitřní diferenciaci slovníkářské tvorby, neboť právě slovníkářská tvorba se snaží vyhovět náročným potřebám uživatelů slovníků. Byly tvořeny jak jednojazyčné výkladové slovníky češtiny, tak i etymologické a terminologické slovníky.

Prvním jednojazyčným výkladovým slovníkem češtiny se stal *Příruční slovník jazyka českého* (1935–1957), který se zaměřil na upevnění slovní zásoby, a na který později navázal *Slovník spisovného jazyka českého* (1960–1971). V roce 1941 vyšel jednosvazkový *Slovník jazyka českého pravopisný, kulturní a frazeologický* a o třicet sedm let později *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*.

Etymologická lexikografie se rozvíjí až v 2. pol. 20. století. Mezi nejnovější slovníky patří *Český etymologický slovník* (2000) od J. Rejzka. Nemůžeme opomenout ani slovníky cizích slov, frazeologické nebo frekvenční.

Největší zastoupení mají v dnešní době slovníky terminologické. Vznikají však i slovníky, které se dříve netvořily. Mezi ně patří gramatické slovníky syntaktické, slovníky slovesných substantivních a adjektivních vazeb nebo slovníky neologismů.

Společným rysem pro českou a ruskou lexikografii byl velký vliv vynálezu knihtisku, který umožnil tvorbu slovníků ve vyšší míře. Společné je také to, že do první poloviny 20. století docházelo v podstatě pouze k zachycování slov. Etymologické a jiné slovníky, které se zachycenými slovy dále pracují, se ve větší míře objevují později. Co se týče propracovanosti jednotlivých oborů v oblasti terminologie, je ruská lexikografie na výrazně vyšší úrovni.

2.3. Typy slovníků

Slovník je vlastně soubor slov obvykle seřazený abecedně, s vysvětlením, výkladem nebo překladem do druhého jazyka.⁴

Každý typ slovníků musí být dobře zpracován, aby byl užitečný. Autor slovníku musí velmi dobře promyslet jeho obsah i formu. Jedna z nejdůležitějších věcí při tvorbě slovníků je přehlednost. Pokud je slovník přehledný, lidé snadno hledané slovo najdou a porozumí mu.

Slovníky můžeme rozdělit podle rozsahu na velké (několikadílné), střední, malé (jednodílné) a kapesní. Nelze říct, že rozhoduje počet hesel, neboť každý typ slovníků má jiné parametry. Slovníky se dělí také podle toho, jakým okruhem slovní zásoby se zabývají. Mohou být nářeční, frazeologické, terminologické nebo slovníky cizích slov.

⁴ „Словарь это собрание единиц естественного или искусственного языка, обычно снабженных той или иной семантической информацией и расположенных в определенном порядке (чаще , в алфавитном или идеографическом“ (Козырев и колл, 2000: 10).

Seřazení slov ve slovnících má také svá pravidla. Mohou se řadit buď podle abecedy, nebo podle pojmů. Tyto dvě možnosti se dají také kombinovat (Poštolková a kol. 1983: 101).

Před samotným vytvořením slovníku je potřeba sesbírat materiály a excerpovat různé knihy, časopisy nebo učebnice. Jedná se o hlavní část tvorby slovníku. Při excerpaci si musíme stanovit určitá pravidla, podle kterých se budeme celou dobu řídit. Tato pravidla musí být přesná a jednotná. Excerpci můžeme rozdělit na **úplnou**, kdy jsou z textu vypisována všechna slova; **částečnou**, při které vypisujeme nová slova, nové významy slov a jejich různé varianty; **speciální**, při které se zaměřujeme na jistý okruh slov, např. z určitého oboru a **příležitostnou**, kdy vypisujeme náhodné zvláštnosti (tamtéž: 102).

Výkladové slovníky podávají celkový přehled o slovní zásobě. V těchto slovnících se vyskytuje slovní zásoba ne odborná i slovní zásoba odborná.

„Hlavní význam výkladových slovníků mateřského jazyka pro odborníka spočívá v usměrňování a v kultivaci odborného pojmenování a vyjadřování“ (Poštolková a kol. 1983: 101). Takové slovníky můžeme považovat za jakousi reprezentaci celonárodního jazyka. Odráží totiž historická, sociální a kulturní fakta země. Tento typ slovníků se zabývá slovem, jeho podobou, odvozeninami a tím, co všechno můžeme slovem označit (Козырев и колл. 2000: 65; Виноградов 1977: 16).

Mezi nejdůležitější a nejznámější výkladové slovníky patří *Словарь Академии Российской* (1789-1794), kterým oficiálně začíná historie ruských slovníků, *Толковый словарь живого великорусского языка*, který napsal mezi lety 1863-1866 ruský spisovatel a lexikograf В. И. Даль. Tento slovník je považován za první, který zcela odráží kulturu ruského národa. Dále *Толковый словарь русского языка* a *Толковый словарь русского языка* od Оžegova, který má 26 vydání (Попечни 2009: 394).

V encyklopediích neboli naučných slovnících jsou shromážděny poznatky a informace z vnějšího světa. Zabývají se vědou, technikou, kulturou či uměním. Mohou nás informovat o určitých událostech, osobách a procesech (Poštolková a kol. 1983: 113).

Terminologické slovníky se od encyklopedií odlišují svou stručností. Jsou také zaměřeny pouze na jeden jediný obor. Soustřeďují se pouze na slova (termíny) a jejich významy, takže o různých důležitých událostech nebo o vývoji slova neinformují. Jednotlivé pojmy vykládají a hodnotí. Mohou upřednostňovat jak abecední nebo pojmové řazení, tak i řazení kombinované.

Terminologické slovníky zauímají první místo, co se týče publikací (tamtéž, viz také Поцепни 2009: 257).

Frekvenční slovníky pojednávají o tom, jak často se slova vyskytují v určitém textu. Jsou velmi důležité při vytváření učebnic a pro výuku cizího jazyka (Poštolková 1983: 115). Frekvenční slovníky zatím nebyly vytvořeny pro všechny oblasti daného jazyka, jejich absence má negativní dopad například na výuku ruštiny jako cizího jazyka (Jankovičová 2005: 45). Pro češtinu byl frekvenční slovník vytvořen až nedávno na základě českého národního korpusu a jeho autory jsou J. Filipec a F. Čermák.

Překladové slovníky se zabývají ekvivalenty různých jazyků. Můžeme najít slovníky dvoj a vícejazyčné. Často jsou vydávány některými většími podniky nebo vysokými školami s cílem uplatnit je pro své účely. Tento druh slovníků je nezbytný především pro mezinárodní komunikaci a při překladech (Poštolková 1983: 116). Jedním z druhů překladových slovníků jsou dvojjazyčné terminologické slovníky. Z naší oblasti například *Чешско-русский строительный словарь* z roku 1971. Vzhledem k tomu, že byl vytvořen tak dávno, nemůže uspokojovat potřeby dnešních uživatelů. Ve stavebnictví totiž vzniklo mnoho nových termínů, které v tomto slovníku nemohou být zachyceny.

Etymologické slovníky se zabývají původem slov, hledají souvislosti mezi etymologicky příbuznými slovy a určují období jejich vzniku v slovní zásobě jazyka. Samotný termín *etymologie* pochází z řečtiny a do ruského jazyka se dostal až ve 20. století. „Etymologie je nauka o vzniku a původu slov“ (<http://www.bohlelav.cz/etymologie.php>). Dnešní ruské etymologické slovníky jsou rozříděny podle různých parametrů. Například se dělí podle toho, kolik jazyků se ve slovníku vyskytuje, nebo jakým oborem se slovník zabývá (Поцепни 2009: 375-381). Nejvýznamnějším etymologickým slovníkem je pro ruštinu slovník německého autora F.Vasmera *Etymologisches Worterbuch der russischen Sprache*, který je používán dodnes.

Mezi další typy slovníků patří například frazeologické slovníky, ve kterých jsou shromážděny a vysvětleny frazeologismy daného jazyka, slovníky synonym, antonym nebo homonym, slovníky neologismů, které se zabývají novými slovy ve slovní zásobě, slovníky cizích slov, historické slovníky, dialektové slovníky a řada dalších.

3. SLOVOTVORBA

„Slovotvorba se zabývá formou a významem jednoslovných pojmenování vzniklých na základě pojmenování už existujících, popř. procesem jejich vzniku“ (Grepl a kol. 2008: 109). Slovotvorba je v současné době také významná v oblasti neologie, kde se zabývá slovotvornými postupy při tvorbě neologismů (Korostenski 2007: 11).

Nová slova vznikají odvozováním, skládáním, přejímáním a zkracováním. I když na původ slov z hlediska slovotvorby existují různé názory, někteří současní autoři se pokouší vytvořit nové klasifikace. Jako příklad můžeme uvést slovenskou profesorku J. Sokolovou (Sokolová 2003).

3.1. Derivace (odvozování)

K jednomu ze slovotvorných postupů patří derivace. Při derivaci vznikají nová slova pomocí předpon, přípon i přípon a předpon dohromady. Výsledkem derivace jsou slova odvozená neboli deriváty.

Při odvozování někdy dochází k tomu, že kmen základového slova mění hlásky. Samohlásky se mohou zkracovat, prodlužovat, mohou také zanikat, nebo vznikat nové. Naopak u souhlásek může probíhat měkčení, tvrdnutí nebo střídání.

Můžeme rozlišovat odvozování:

příponové

předponové

předponově-příponové

Příponové tvoření je podle M. Šanského typické zejména pro tvorbu podstatných jmen ze sloves či jiných podstatných jmen (Шанский 1959: 21). V naší oblasti můžeme tuto tendenci pozorovat na termínu *мешалка*, který vzniká od ruského slovesa *мешать*, pomocí sufixu *-ка*.

Předponové tvoření je typické pro slovesa, dále pro některá přídavná jména, zejména pro ta, která jsou tvořena pomocí cizojazyčných předpon (*anti-*, *archi-*, *bi-*) a tak dále. Z našeho slovníku můžeme uvést jednotku *прокатить*, která je utvořena pomocí předpony *про-* od slovesa *катить*. Při předponovém tvoření se nemění slovní druh.

Předponově příponové tvoření je kombinací předchozích dvou postupů, jedná se tedy o případ, kdy je slovo vytvořeno pomocí přípony a také opatřeno novým významem. Tento postup je méně častý, v našem slovníku se nevyskytuje.

3.2. Skládání (kompozice)

Při tomto slovotvorném postupu dochází ke spojení dvou nebo více slovních základů. Tyto části jsou většinou spojeny tzv. konektem, který se nejčastěji vyskytuje pod písmenkem *o*. V tomto případě se jedná o složeniny vlastní (*бетономешалка*). Existují i ojedinělé případy, kdy je konekt nulový. Znamená to, že se vytvořila složenina nevlastní (*железобетон*). Výsledkem skládání jsou složeniny (kompozita). Tyto složeniny jsou typičtější pro ruštinu, do češtiny je nutné tyto jednotky přeložit obvykle pomocí víceslovného termínu. Například *бетономешалка* se překládá jako *stavební míchačka*.

3.3. Tvoření zkratk, zkracování (abreviace)

Zkratky vznikají spojením dvou a více zkrácených slovních základů. Jejich vytvoření má zcela praktický důvod: nemusíme neustále zdlouhavě opisovat slovní spojení. Složitě zkratky můžeme pro přehlednost oddělit mezerami.

Rozlišujeme několik druhů zkracování:

- iniciálové zkratky – bývají tvořeny počátečními písmeny slov (*MXAT*)
- zkratková slova – vznikají spojením počátečních slabik nebo hlásek (*Čedok*)
- zkratky frekventovaných slov (*atd.*)
- oficiální a neoficiální zkratky vědeckých a akademických titulů (*Ph.D*)

Tvoření zkracování se uplatňuje především při vytváření domácích podob křestních jmen (*Мария - Мама*). Tento postup není typický pro terminologii z oblasti stavebnictví, ale spíše pro jazyk hovorový, pro spontánní řeč. Takto vzniklé zkratky se v našem slovníku nevyskytovaly.

3.4. Přejímání slov

V současnosti dochází k přejímání slov velice často. Česká i ruská slovní zásoba je tak obohacena o slova cizího původu.

Tato slova se vyskytují v různých podobách:

- zdomácnělá – neuvědomujeme si jejich cizí původ (*балкон, бронза*)
- cizí – zachovávají si původní ráz, jedná se především o slova latinského (*адгезия*) a řeckého původu (*технология*),
- mezinárodní – jsou společná pro většinu národů, zde se také jedná především o slova latinská a řecká (*вентиляция, асфальт, архитектура*)

Více o přejímání viz kapitola Historie stavebnictví.

4. TERMINOLOGIE A TERMÍNY

Pro to, aby bylo možné vytvořit komentovaný slovník z oblasti stavebnictví, je nutné se nejprve zabývat otázkami, co vlastně *termín*, *terminologie* je a jaké mají tyto jevy základní vlastnosti.

4.1. Terminologie

Terminologie neboli odborné názvosloví se uplatňuje především v odborném stylu. Když pomineme latinské názvosloví používané v oblasti biologie a lékařství, pak je odborné názvosloví bráno jako „součást slovní zásoby spisovného národního jazyka“ (Poštolková a kol. 1983: 10). Terminologie tvoří až 90 % nově vznikající slovní zásoby (Валентинова 2010: 53). Abychom však odbornému názvosloví porozuměli, je zapotřebí mít určité znalosti v daném oboru, ve kterém se toto názvosloví používá. Proto v oblasti lexikologie vzniká samostatná oblast, která se odbornému názvosloví věnuje. Jak uvádí B. Poštolková a kol.: „Nauka o odborném názvosloví se stává samostatným oborem, který je sice z větší části založen na jazykovědě, ale využíváním jiných vědních oborů se z něho stává mezioborová disciplína, která se neopírá jen o jazykovědu, ale i o informatiku, logiku a gnoseologii“ (Poštolková a kol. 1983: 7).

4.1.1. Rozvoj ruské terminologie

Rozvoj jazyka, který neustále probíhá, je úzce svázán s historií a kulturou země. Každá generace s sebou přináší něco nového i v oblasti jazyka. Vytváří nová slova a přichází s novými významy. V počátečních obdobích vývoje ruské terminologie má na tuto terminologii velký vliv církevní slovanština, která postupně ustupuje do pozadí. Ze starších autorů se o rozvoj ruské terminologie různých oblastí zasloužil zejména ruský vědec Michail Lomonosov.

Největší rozmach v oblasti terminologie přišel s Michaiilem Gorbačovem a jeho perestrojkou. Život v Rusku se změnil jak v sociální, ekonomické, tak i v politické sféře, což přineslo tvorbu nových slov. Na konci 20. století zažívá Rusko doslova boom neologismů, protože se po rozpadu SSSR otevřelo světu. Vzhledem k tomu, že se začala tvořit nová slova, bylo zapotřebí vytvářet i nové slovníky, neboť každý nový pojem potřebuje své označení. Masmédia, která od té doby nemusí být cenzurovaná, ovlivnila v značné míře rozvoj jazyka. Objevila se nová slovní zásoba v oblasti hovorové řeči a tzv. просторечия. Současní autoři se už nedrží tradic a nesnaží se vybírat vhodná slova.

V dnešní době je ve veřejném ruském životě oficiálnost na ústupu. Ruský jazyk si osvojuje cizojazyčné předpony nebo přímo cizojazyčné termíny (Валгина 2003: 75-77).

4.1.2. Rozvoj terminologie na českém území

České odborné názvosloví se formovalo spolu se vznikem českého státu a rozkvětem českého jazyka. V průběhu 9. – 13. století se utváří náboženské názvosloví, jehož termíny byly přejímány především z latiny a staroslověnštiny. 14. století bylo zasvěceno teologickým a filozofickým termínům a období husitské názvosloví vojenskému. V 16. století byly důležité pojmy týkající se vědy a techniky shromážděny do Bible kralické. Poté však do poloviny 19. století prožívaly Čechy období kulturního útlumu. Dalším výrazným bodem v kulturním rozvoji byl Jungmanův *Německý-český slovník* vydaný v roce 1835 v období národního obrození. Právě díky národnímu obrození se český jazyk dostal na úroveň jazyků západních. Po vzniku samostatného Československa se terminologie začala rozvíjet ve státní správě a v některých oborech byla aktualizována.

Poté, co skončila 2. světová válka, bylo zapotřebí sjednotit terminologii především v oblasti hornictví. Jelikož bylo Česko později orientováno spíše na východ (Sovětský svaz), změnilo se i velké množství termínů nejen ve své struktuře, ale i jazykové formě (Poštoňková a kol. 1983: 15, viz také Uhlířová 1987: 22).

Spolu s rozvojem techniky a vědy, který byl zaznamenán v posledních desetiletích, se postupně rozvíjí i nová terminologie, neboť aby lidé mohli předat v určitém vědním nebo technickém oboru správné informace, musí mít správnou odbornou slovní zásobu.

Na vývoji ruské a české terminologie se odrazila některá mimojazyková fakta, zejména vztah českého a ruského národa k jiným národům, náboženství (v ruštině se dlouho projevoval vliv církevní slovanštiny jako bohoslužebného jazyka). V jiných oblastech je vývoj ruské a české terminologie obdobný a to vzhledem k tomu, že zkoumaná oblast stavebnictví se rozvíjí poměrně identicky.

4.2. Termín

Existuje mnoho definic pojmu *termín*, a proto můžeme uvést několik příkladů: „Termín (odborný název) je pojmenování pojmu v systému pojmů některého vědního nebo technického oboru.“ (Poštolková a kol. 1983: 24) nebo také, že „termín je výrazem pro jistý pojem v soustavě pojmů určitého oboru“ (Poštolková, 1984: 11).⁵

4.2.1. Vlastnosti termínů

Internacionalizace a významová průzračnost

„Mezinárodní termíny jsou termíny užívané v přibližně stejné grafické podobě a se stejným významem“ (Poštolková a kolektiv, 1983: 67). Jako příklad ze stavebnictví můžeme uvést slovo *architektura*, jehož význam je stejný jak v ruštině, tak v angličtině nebo češtině či mnoha dalších jazycích.

V posledních desetiletích mezi sebou národy čím dál více spolupracují především v oboru techniky a vědy, tím dochází k internacionalizaci (mezinárodnosti) termínů, neboť mezinárodní termíny jsou pak srozumitelnější a stálejší. Internacionalizace také usnadňuje práci překladatelům.

Mezi nejčastěji používané mezinárodní termíny patří termíny z latinského nebo řeckého jazyka (tzv. mrtvé jazyky), a to proto, že latinská nebo řecká slova jsou ve společnosti vžitá a poměrně srozumitelná, protože latinské morfémy se používají běžně i v jiných jazycích jako třeba v angličtině, francouzštině nebo i v češtině. Pro příklad si můžeme uvést slovo *asfalt* (anglicky *asphalt*, rusky *асфальт*) z latinského slova *asphaltus*. Původ termínů může mít vliv také na jejich podobu v daném jazyce. Pro víceslovné latinské termíny je například typické umístění přídavného jména až za podstatným jménem (Uhlířová 1987: 57). Mezinárodní termíny se vyznačují také svou významovou přesností a stručností (*адгезия*) a snazším použitím v textu (Poštolková a kolektiv, 1983: 69–70).

Internacionalizace termínů má ale i své nevýhody. Pokud se v textu vyskytuje velký počet mezinárodních termínů, text se pak může jevit jako špatně pochopitelný, zvláště pro děti školního věku, které nemají tak rozvinutou slovní zásobu. Podíl internacionálních termínů se zvyšuje díky velké aktivitě v přejímání termínů z angličtiny. Velký počet přejatých termínů je typický pro ruský jazyk zejména od 90. let. Tato změna souvisí se změnami ve společnosti. Například v oblasti ekonomie tvoří

⁵ V ruštině se slovo termín definuje následovně: „Термин - слово или сочетание слов, обозначающее специальное понятие, употребляемое в науке, технике, искусстве“
<http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc1p/47242>.

podle V. Kozákové přejaté termíny z angličtiny do roku 1990 pouze 7 % existujících termínů. Současná ekonomická terminologie vyvolává dojem přesycenosti anglicismy (Козакова 2004: 94).

Významová průzračnost termínů se odvíjí od historie, protože tím, jak se mění jazyk nebo věda, se mění i průzračnost termínů. Některé termíny se postupem času mohou stát méně jasné a mohou být špatně pochopitelné. Z tohoto důvodu se nesrozumitelné termíny nahrazují termíny průzračnějšími (Horecký, 1956: 47).

Přesnost a nosnost

Termín by měl přesně vystihovat daný pojem. „Proto se za skutečný vědecký termín považuje jen takový, při jehož tvoření byly za motivační základ vzaty podstatné vlastnosti pojmenovaného pojmu“ (Poštolková a kolektiv 1983: 73). Avšak tím, že se při tvoření termínu dbá na přesnost, může být termín v některých případech zbytečně dlouhý a nemusí být snadno pochopitelný. Proto se například víceslovné termíny zkracují tím, že se nahrazují svými odvozeninami nebo složeninami (*бетономешалка*). A přesně tato vlastnost, kdy má termín schopnost svého zkrácení, se nazývá nosnost. Takový proces je velmi aktivní i v současné terminologii, kde můžeme pozorovat zejména v ruštině tendenci k univerbizaci nejen v hovorovém jazyce, ale také v terminologii (Козакова 2003: 91).

Nocionálnost a neexpresivnost

Nocionálnost neboli pojmovost patří k dalším rysům termínů. Termín by neměl být citově zabarvený a neměl by vzbuzovat žádné emoce. Některé termíny však citově zabarveny ve svém původním významu jsou, ale svým používáním svou původní zabarvenost ztratily. Tento proces se nazývá deetymologizace. Jako příklad můžeme použít sousloví *головка звоздя*. Tento termín byl původně motivován podobností mezi lidskou hlavou a hlavičkou hřebíku. V současné době tato motivace ale ustupuje do pozadí a termín není citově zabarven.

Jednojmennost a synonymita

Snad ke každému slovu můžeme vytvořit synonymum, i když je jasné, že pro terminologii by bylo přijatelnější, kdyby tomu tak nebylo. Důvod je prostý – synonyma mohou v lidech vzbuzovat lehce odlišný význam. Existují i případy, kdy je autor nucen synonymum uvést. Tímto se musí například řídit autoři slovníků. Často dochází k tomu, že lidé určitá slova považují za synonyma, nehledě na to, že mají jiný význam. Z oblasti, kterou se v naší práci zabýváme, můžeme uvést pojmy *architektura* a

stavebnictví. Jedná se o termíny, které si laická veřejnost často zaměňuje. Nicméně, jak je patrné z našeho slovníku, v terminologii se o synonyma nejedná. Za nejčastěji tolerovanou synonymní dvojici se považuje název mezinárodní – název domácí nebo název podrobnější – název stručnější. Ostatní zbytečná synonyma se pak postupně záměrně vytrácí.

Jednoznačnost a víceznačnost

Jednoznačnost termínů je prakticky nemožná, proto musíme brát ohled na víceznačnost. Jednoznačnosti bychom mohli dosáhnout pouze v případě, že bychom použili mezinárodní termín, nebo bychom vytvořili nový název. Avšak na jednoznačnost termínů se neklade až takový důraz. Stejný termín se může používat v různých oborech a může mít tak odlišný význam, a proto je důležité, aby byly termíny jednoznačné v každém oboru. „Jestliže se významy určitého termínu v různých oborech podstatně rozliší, lze to pokládat za vznik slov souzvučných (homonym)“ (Poštolková a kolektiv 1983: 80). Na druhou stranu se vyskytují případy, kdy je termín víceznačný v jednom oboru, a právě to může způsobit dorozumívací problémy.

Ústrojnost a úkonnost

Terminologie musí vyhovovat podmínkám spisovného jazyka. Jedna z podmínek je právě ústrojnost. Ústrojný termín je takový termín, jehož „struktura je v souladu s normami spisovného jazyka“ (Poštolková a kolektiv 1983: 81). V současné době vznikají pro některé terminologické oblasti speciální instituce, cílem kterých je dbát o to, aby pro danou oblast existovala jednoznačná terminologie, která odpovídá požadavkům spisovného jazyka.

Dalším kritériem je úkonnost, jinými slovy funkčnost. Funkčnost jazyka znamená, že „uvedené názvy už delší dobu slouží komunikačním potřebám v odborné oblasti.“ (Poštolková a kolektiv 1983: 82).

Ustálenost a systémovost

Nehledě na to, že se v terminologii vyskytují pojmy, které byly vytvořeny nesystematicky, se tyto termíny používají mnoho let a můžeme je pokládat za stabilizované. Ve velkém množství případů byly tyto termíny deetymologizovány. Termíny, které jsou ustálené, se nesnadno zaměňují termíny jinými, protože jsou pro člověka vžitá a těžko bychom si zvykali na jiný název daného předmětu. Proto, pokud dojde ke změně určitého termínu, musí být tato změna řádně odůvodněna. Někdy stojí za příčinou změny systémový charakter. Některé přejaté názvy jsou nahrazeny

domácími nebo některá slangová slova jsou zaměňována slovy neutrálními (Poštolková 1983: 83, o záměně slangových slov za neutrální viz také *Slang a argot*).

„Systémovost je míra toho, jak moc zapadá termín do systému terminologie daného oboru a jak moc se odráží systémová podobnost termínů daného oboru“ (Horecký 1956: 50). Z hlediska systémovosti je dobré, aby se pro pojmy obsahově blízké neužívaly názvy, které je možné lehce zaměnit. Také bychom si měli dát pozor na to, abychom nepoužili termín v jiném významu než v tom, který má v daném oboru.

4.3. Procesy v terminologii

4.3.1. Terminologizace

Terminologizace je „proces, jímž neoborné slovo dostává odborný význam.“ (Poštolková, 1984: 75). Předměty se v technických oborech (i ve stavebnictví) pojmenovávají především na základě svého tvaru, barvy nebo charakteristické funkce. Inspiraci hledají i v lidském těle nebo v oděvech. Například slovo *щeka* ve stavebnictví znamená „přední nebo zadní stěna oblouku.“ Jako příklad terminologizace si můžeme uvést slovo *участок*, který v neoborném jazyce znamená pozemek. Ovšem toto slovo prošlo terminologizací a ve stavebnictví sousloví *строительный участок* znamená „stavební parcela.“

Typy terminologizace

- a) terminologizace sémantická (existující pojmenování aplikujeme na nový pojem vědního oboru); například kukátko ve dveřích se začalo na základě vnější podoby v ruštině označovat jako *глазок*
- b) terminologizace syntakticko-sémantická (vytváří se terminologická sousloví); například slovo *бак* (nádrž), které patří do obecné slovní zásoby se potom terminologizovalo ve spojeních jako *водонапорный бак*, *герметичный бак*
- c) terminologizace slovotvorná (využití sufixace, prefixace atd.); například *брусок* od slova *брусь*
- d) terminologizace sémanticko-slovotvorná (sémantická terminologizace spojená se sufixací);
- e) terminologizace přejatých termínů; například německé slovo *vana*, které patřilo do běžné slovní zásoby a označovalo nádobu v koupelně určenou k mytí osob, se poté dostává do terminologického systému stavebnictví a označuje nádobu určenou k výrobě betonové směsi pro výstavbu.

4.3.2. Determinologizace

„Determinologizace je přechod termínů a terminologického systému do systému slovní zásoby národního jazyka. Termín se zde stává netermínem, a to jak ve svém původním významu, tak v odvozených významech nově vzniklých“ (Poštolková, 1984: 106). Jinými slovy se z termínů stává neoborné slovo.

Průběh determinologizace můžeme rozdělit do etap. Ze začátku je termín používán v neoborném jazyce jen zřídka. V další fázi dochází k rozlišení významu a k termínu jsou přiřazována jeho synonyma používaná v běžném jazyce. Později je samotný termín používán v běžném jazyce a stává se tak neoborným slovem. Důvodem pro determinologizaci je v současné době časté použití daného termínů v publicistice nebo v médiích.

Jedním z průvodních jevů determinologizace je vznik expresivity a konotací u daného výrazu. Například stavebnický termín beton se začíná pojít s představou něčeho tvrdého. V českém jazyce se například používá frazeologismus *tvrdý jako beton, na beton* atd.

4.3.3. Reterminologizace

Reterminologizace je využití termínu v jiném oboru na základě přenesení jeho významu. K reterminologizaci dochází u některých slov z oblasti stavebnictví, mezi které patří termín *строительный участок*. Jeho význam je *stavební parcela*, poté se ale toto slovo začíná používat v jiných oblastech (například *участок милиции*).

4.4. Rozdíly v ruské a české terminologii

Při překládání odborného textu se překladatel nesmí odklonit od textu původního, protože jeho prací není vytvářet nové myšlenky, ale přesně přeložit originál do jiného jazyka. Odborný text však nelze překládat doslova. V každém jazyce má použití určitých vazeb jinou intenzitu. Například v ruštině se v mnohem větší míře používají přídavná jména slovesná nebo přechodníky než v současné češtině. Překladatel by měl tedy dobře znát obor, ve kterém překládá a jeho terminologii. Proto je užitečné uvést si základní rozdíly v ruské a české terminologii. (Žváček, 1995: 15-17; 1994: 35-42).

Pět základních rozdílů v ruské a české terminologii:

1) Genitivní vazby: v ruském jazyce se upřednostňuje spojení substantiv ve tvaru nominativním s genitivem, naopak v češtině častěji vidíme spojení substantiva s přívlastkem shodným, které může být vztahové nebo přívlastňovací (*шахта лифта* – *výtahová šachta*).

2) Terminologická spojení s přívlastkem shodným:

a) přívlastky participiální

ограждающие конструкции – *obvodové konstrukce*

b) adjektiva vztahová

кабельный завод – *závod na výrobu kabelů*

3) Nekongruentní vazby předložkové: nejčastěji užívané přeložky jsou předložky *по*, *для*, a *от* (*завод по производству* – *výrobní závod*)

4) Slova složená ve funkci termínů: v ruštině se vyskytují ve větším množství než v češtině.

a) substantivní složeniny

1. se spojovacím vokálem -o-, -e-; *водонепроницаемость*

2. se spojovací hláskou -i-; *пятистенок*

3. bez spojovacích vokálů

- přiřazovací *киловатт-час*

- podřad'ovací *блок-контейнер*

Tato slova jsou v rámci mluvnice brána jako celek, to znamená, že skloňování podléhá jen poslední část slova. Tímto se odlišují od sdružených pojmenování.

b) adjektivní složeniny

1. přiřazovací: *Замочно-скобяные изделия* – *zátkové a železářské zboží*

2. podřad'ování: *Информационно-строительный портал* –
Informační stavební portál

c) sufixální kompozita (slova se tvoří skládáním a odvozováním)

бетономешалка – míchačka betonové směsi

5) Víceslovná terminologická sdružená pojmenování

a) přívlastkový typ: *строительное дело – stavebnictví*

b) přístavkový typ: *шкаф-купе – skříň se zásuvnými dveřmi* (Žváček 1995: 35-42; Žaža 1999: 22-26)

Jak ukazuje tato kapitola, je terminologie oblastí velmi mnohostrannou. Termíny jsou z hlediska vnější podoby velmi rozmanité a v oblasti stavebnictví, jak je vidět z uvedených příkladů, se setkáváme se všemi uvedenými typy.

5. KOMENTÁŘ K SLOVNÍKU

Vyexcerpovaný materiál můžeme dělit a srovnávat dle různých kritérií. V následující části této práce je uvedeno několik různých klasifikací stavebních termínů.

5.1. Klasifikace podle lexikálně sémantických polí

Toto dělení je možné aplikovat na všechny jazyky, neboť je založeno na neměnných skutečnostech, které na jazyku nezávisí.

- Materiály:

*бетон – beton, стеклянная вата – skelná vata, известь – vápno,
обои – tapety, силикон – silikon*

- Nářadí:

*топор – sekera, уровень – vodováha, угольник – úhelník, шпатель –
špachtle, брусок – brousek*

- Stroje:

*бетономешалка – míchačka na betonovou směs, краскопульт –
malířská stříkačka, нагреватель – ohříváč, насос – čerpadlo,
экскаватор – bagr*

- Pracovní a technologické postupy:

*клёпка – pýtování, оштукатуривание – omítání, облицовка –
obkládání, оклейка – nalepování, выкладывание – vyzdívání*

- Části budov:

*балкон – balkon, помещение – místnost, холл – hala, первый этаж –
přízemí, чердак – podkroví*

- Vybavení domu:

*мебель – nábytek, освещение – osvětlení, электричество – elektřina,
бытовое оборудование – sociální zařízení*

- Vlastnosti stavebních materiálů:

*адгезия – přilnavost, водопроницаемость – vodopropustnost,
прочность – pevnost, светостойкость – odolnost vůči světlu,
упругость – pružnost*

5.2. Klasifikace podle původu slova

Jak jsme psali v předcházejících kapitolách, velké množství slov v oblasti stavebnictví tvoří slova přejatá. Pokud rozdělíme termíny oblasti stavebnictví na domácí a přejaté, budou dominovat termíny přejaté. A to z těchto jazyků:

- přejatá slova z francouzštiny
ремонт – oprava, эскиз – náčrt, этаж – poschodí, душ – vana, бронза – bronz
- přejatá slova z latiny
вентиляция – ventilace, коллектор – kolektor, коррозия – koroze, фундамент – základ, ревизия – revize
- přejatá slova z angličtiny
лифт – výtah, силикон – silikon, дизайн – design, коттедж – rodinný domek, ламинат – laminát
- přejatá slova z řečtiny
гипс – sádra, архитектор – architekt, технология – technologie, камин – krb, система – systém
- přejatá slova z němčiny
глазурь – glazura, карниз – římsa, латунь – mosaz, сталь – ocel, шайба – podložka
- přejatá slova z italštiny
фирма – firma, штукатурка – omítka, цоколь – sokl, лоджия – lodžie, балкон – balkon

Na tomto rozdělení lze ukázat, že stejně jako ruština, tak i čeština přejímá slova především z řečtiny, latiny, angličtiny i italštiny. Přejatých slov z francouzštiny je v české slovní zásobě poněkud méně.

Přejatá slova se do daného jazyka přepisují různými způsoby, nejčastěji transkripcí, nebo transliterací:

- 1) Transliterace – *балкон, веранда, сауна, бетон, температура.*
- 2) Transkripce – *гараж, дизайн, коттедж, дефект, силикон.*

Domácí slova v našem slovníku představují slova vytvořená z ruských zdrojů, například *баня, волокно, ворота, гвоздь, ключ* a další.

V souvislosti s původem slova můžeme termíny v oblasti stavebnictví dále rozdělit na termíny:

- typické, pro daný jazyk

Tyto termíny vznikly v domácích zdrojích pro domácí použití a nejsou součástí mezinárodního terminologického systému stavebnictví. Patří sem většina slov z našeho slovníku. Můžeme sem zařadit celá pole vytvořená od jednoho termínu a konstatovat, že takový způsob tvorby termínů převažuje:

<i>вид</i>	<i>pohled</i>
<i>главный ~</i>	<i>nárys</i>
<i>~ сбоку</i>	<i>bokorys</i>
<i>~ сверху</i>	<i>půdorys</i>
<i>гвоздь</i>	<i>hřebík</i>
<i>винтовой ~</i>	<i>šroubovitý ~</i>
<i>гребенчатый ~</i>	<i>hřebenový ~</i>
<i>кровельный ~</i>	<i>pokryvačský ~</i>

- termíny internacionální

Tendence k využití internacionálních termínů je podle některých autorů záměrná, dochází k ní v terminologických systémech některých oborů proto, že jednotky internacionálního charakteru zajišťují možnost komunikace mezi představiteli jednotlivých zemí daného oboru. V oblasti stavebnictví je tato tendence zřetelná pouze u nepatrného množství termínů, a to v těchto dvou oblastech:

1) Pojmy, pocházející z latiny nebo řečtiny, které jsou v oblasti stavebnictví používány.

Tyto termíny zpravidla navazují na latinské názvosloví. Jedná se převážně o termíny, které pocházejí původně z terminologické oblasti jiných věd jako například z oblasti geometrie:

<i>диаметр</i>	<i>průměr</i>
<i>радиус</i>	<i>poloměr</i>

2) Slova, která tvoří součást nové slovní zásoby v oblasti stavebnictví.

V oblasti stavebnictví dnes dochází k nadnárodní komunikaci, která je velmi intenzivní, proto se některá slova stávají internacionalizmy. Můžeme odhadovat, že v mnoha případech je tento proces záměrný, protože shodné termíny nadnárodní spolupráci ulehčují. Jedná se zejména o názvy nových technik, postupů nebo nových nástrojů, které jsou ve stavebnictví používány. Tyto termíny mají někdy synonymní domácí termín, který je v jazyce také používán. Často nejsou přizpůsobovány ani grafickému systému jednotlivých jazyků, což je, jak ukazuje náš první příklad, patrné zejména na grafickém systému ruštiny:

do it yourself / make it yourself *do it yourself / make it yourself*

5.3. Klasifikace podle slovtvorného postupu

Jak jsme uvedli v jedné z prvních kapitol, slova tvoříme odvozováním, skládáním a zkracováním. Pro naši práci bylo typické pouze odvozování a skládání.

5.3.1. Odvozování

Odvozování slov je slovtvorný postup, při kterém na základě již existujícího slova vzniká slovo nové. Odvozování je postupem nejčastějším a uskutečňuje se pomocí předpon, přípon, případně pomocí předpony nebo přípony, tzv. afixální tvoření.

1) odvozování pomocí předpon

Jak jsme již uváděli, je tento postup typický zejména pro slovesa, v některých případech i pro podstatná jména. Vyskytoval se jak v češtině, tak v ruštině a předpony, pomocí kterých se slovesa odvozovala, byly zpravidla stejné.

- předpona *вы-* / *ву-*

<i>выкладывать</i>	<i>vyzdívat</i>
<i>выпускать</i>	<i>vyrábět</i>
<i>вывинтить</i>	<i>vyšroubovat</i>

- předpona *до-* / *до-*

<i>дотаскивать</i>	<i>dotahovat</i>
<i>дотащить</i>	<i>dotáhnout</i>

- předpona *из-*

Předpona *из-* v českých ekvivalentech odpovídá předponě *vy-*. Je to důsledek různého vývoje ruštiny a češtiny. Tato předpona pochází z církevně slovanského jazyka, a proto se v češtině nevyskytuje.

<i>изготовить</i>	<i>vyrobiť</i>
-------------------	----------------

- předpona *на-* / *па-*

<i>набросать</i>	<i>načrtnout</i>
------------------	------------------

<i>насаживать</i>	<i>nasazovat</i>
-------------------	------------------

<i>налакировать</i>	<i>nalakovat</i>
---------------------	------------------

<i>намазать</i>	<i>natřít</i>
-----------------	---------------

- předpona *о-* / *о-*

<i>обивать</i>	<i>obíjet</i>
----------------	---------------

<i>оштукатурить</i>	<i>omítnout</i>
---------------------	-----------------

<i>оклеить</i>	<i>olepit</i>
----------------	---------------

<i>очистить</i>	<i>očistit</i>
-----------------	----------------

V některých případech byla v odpovídajícím českém termínu použita předpona *па-*.

<i>окрашивать</i>	<i>natírat</i>
-------------------	----------------

<i>окрасить</i>	<i>natřít</i>
-----------------	---------------

- předpona *под-*

Tato předpona odpovídá české předponě *při-*.

<i>подготовка</i>	<i>příprava</i>
-------------------	-----------------

- předpona *по-*

V češtině odpovídá předponě může odpovídat stejné předponě, nebo také předponě *па-*.

<i>построить</i>	<i>postavit</i>
------------------	-----------------

<i>покрывать</i>	<i>natírat</i>
------------------	----------------

- předpona *при-* / *при-*

<i>прибивать</i>	<i>přibíjet</i>
<i>прижимать</i>	<i>přítlačovat</i>
<i>приклеить</i>	<i>přilepit</i>

Někdy obsahuje český ekvivalent i další možnou předponu, obvykle předponu *na-* stejně jako v předchozím případě.

<i>приклеить</i>	<i>nalepit</i>
------------------	----------------

- předpona *про-*

Tato předpona v češtině odpovídá předponě *vy-*.

<i>прокатывать</i>	<i>vyválcovat</i>
<i>промывка</i>	<i>vymývání</i>

- předpona *за-* / *за-*

<i>завинтить</i>	<i>zašroubovat</i>
<i>завёртывать</i>	<i>zašroubovávat</i>
<i>застройка</i>	<i>zástavba</i>

Předpona *за-* však někdy odpovídá české předponě *u-*.

<i>закреплять</i>	<i>upevnit</i>
-------------------	----------------

Samozřejmě v termínech z oblasti stavebnictví se používaly i další předpony. Vzhledem k omezenosti materiálu je zde neuvádíme.

2) odvozování pomocí přípon

Pomocí přípon se odvozovala zejména podstatná jména a to v těchto tématických oblastech.

- vykonavatel určitého děje, činnosti, která je spojena se stavebnictví

Přípona ne vždycky odpovídala příponě v češtině, v některých případech jsme se setkali v češtině s tvořením slov bez pomoci přípony:

<i>застройщик</i>	<i>stavebník</i> (stejná přípona)
<i>облицовщик</i>	<i>obkladač</i> (stejná přípona)

<i>производитель</i>	<i>výrobce</i> (odlišná přípona)
<i>архитектор</i>	<i>architekt</i> (nulová přípona)

- činnosti vykonávané v souvislosti se stavebnictvím

přípona *-ie*

<i>бронзирование</i>	<i>bronzování</i>
<i>водоснабжение</i>	<i>zásobování vodou</i>
<i>высыхание</i>	<i>zasychání</i>
<i>изготовление</i>	<i>výroba</i>
<i>окрашивание</i>	<i>natírání</i>
<i>остекление</i>	<i>zasklení</i>

přípona *-ия*

<i>дезинфекция</i>	<i>dezinfekce</i>
<i>вентиляция</i>	<i>ventilace</i>
<i>коррозия</i>	<i>koroze</i>
<i>деформация</i>	<i>deformace</i>
<i>ревизия</i>	<i>revize</i>

- vlastnosti objektů spojených se stavebnictvím

přípona *-ость*

<i>водопроницаемость</i>	<i>vodopropustnost</i>
<i>долговечность</i>	<i>trvanlivost</i>
<i>массивность</i>	<i>hmotnost</i>
<i>пластичность</i>	<i>plastičnost</i>
<i>стойкость</i>	<i>odolnost</i>

přípona *-ия*

<i>адгезия</i>	<i>přilnavost</i>
----------------	-------------------

5.3.2. Skládání

Skládání slov je, jak ukazuje náš slovník, výrazně typičtější pro ruštinu. V našem slovníku se vyskytovalo poměrně velké množství složených termínů:

<i>водопроницаемость</i>	<i>vodopropustnost</i>
<i>водоснабжение</i>	<i>zásobování vodou</i>
<i>воздухостойкость</i>	<i>odolnost proti povětrnosti</i>
<i>стекловолокно</i>	<i>skelná vata</i>

Jak jsme uvedli, ruské složené slovo mělo v češtině zpravidla ekvivalent vytvořený jiným způsobem. Složená ruská slova z našeho slovníku můžeme, podle toho jaký ekvivalent měla v češtině, rozdělit takto:

- slova, která měla v češtině ekvivalent vytvořený také skládáním, a to konkrétně skládáním stejných základů s jakými jsme se setkali v ruštině:

<i>водопроницаемость</i>	<i>vodopropustnost</i>
<i>гипсокартон</i>	<i>sádrokarton</i>
<i>железобетон</i>	<i>železobeton</i>
<i>теплогенератор</i>	<i>teplogenerátor</i>
<i>электродвигатель</i>	<i>elektromotor</i>

- ekvivalenty, které byly vytvořeny jinak, než skládáním, a to pomocí genitivní vazby:

<i>водопотребление</i>	<i>spotřeba vody</i>
<i>электроснабжение</i>	<i>dodávka energie</i>

- ekvivalenty, které byly vytvořeny jinak, než skládáním, a to pomocí předložkové vazby s jiným pádem:

<i>воздухостойкость</i>	<i>odolnost proti povětrnosti</i>
<i>морозостойкость</i>	<i>odolnost proti mrazu</i>
<i>огнестойкость</i>	<i>odolnost proti ohni</i>
<i>светостойкость</i>	<i>odolnost vůči světlu</i>

- ekvivalenty, které byly vytvořeny jinak, než skládáním, a to pomocí vazby s přívlástkem shodným:

<i>водоисточник</i>	<i>vodní zdroj</i>
---------------------	--------------------

<i>краскопульта</i>	<i>malířská stříkačka</i>
<i>пенополистирол</i>	<i>pěnový polystyren</i>
<i>стекловолокно</i>	<i>skelné vlákno</i>
<i>теплопроводность</i>	<i>tepelná vodivost</i>
<i>верховодка</i>	<i>mělká podzemní voda</i>

5.4. Klasifikace podle syntakticko-sémantické struktury

Jak dokazují práce, zabývající se různými otázkami syntaktické stavby jazyků, je syntax oblastí, ve které se vyskytují mezi jazyky značné rozdíly. Diametrálně odlišné kategorie můžeme pozorovat, pokud srovnáváme syntaktickou stavbu slovanských a neslovanských jazyků (srovnej například Gallo 2010: 4). Velké rozdíly najdeme také u jednotlivých jazyků slovanských, jako příklad takových problémů můžeme uvést otázky slovosledu a jejich důsledky pro tvorbu termínů, které popisuje J. Uhlířová (Uhlířová 2003: 57). Pokud srovnáme na materiálu našeho slovníku tyto kategorie (a budeme vycházet z klasifikace uvedené v teoretické části), dojdeme k následujícím závěrům:

- Genitivní vazby

Genitivní vazby uvádí D. Žváček ve své klasifikaci jako první skupinu (Žváček, 1995: 15) a píše, že tyto vazby jsou typické pro ruštinu. Na jejich místě najdeme v českém jazyce obvykle vazby s přívlastkem shodným.

Toto konstatování D. Žváčka však na materiálu námi vybrané terminologie neplatí úplně stoprocentně. Jak ukazuje jeho analýza, v ruském jazyce stejně jako v jazyce českém, převažovaly víceslovné termíny s přívlastkem shodným. Genitivní vazby tvořily poměrně malou skupinu. Pokud jde o jejich překlad, nastávaly následující situace:

1) překlad pomocí stejné genitivní vazby i v češtině:

<i>объем бака</i>	<i>objem nádrže</i>
<i>дефект малярного покрытия</i>	<i>vada malířského nátěru</i>
<i>кромка плиток</i>	<i>okraj dlaždiček</i>
<i>крутизна лестницы</i>	<i>sklon schodiště</i>
<i>окрашивание дверей</i>	<i>natírání dveří</i>

2) překlad pomocí českého termínu, který obsahuje přívlastek shodný:

<i>краска светлых тонов</i>	<i>světlá barva</i>
<i>конструкция фундаментов</i>	<i>základová konstrukce</i>
<i>подшипник качения</i>	<i>valivé ložisko</i>

Tato situace nebyla v našem materiálu až tak častá, a to přesto, že podle uvedeného konstatování D. Žváčka, by se mělo jednat o situaci nejběžnější.

- Přívlastek shodný

Víceslovné termíny s přívlastkem shodným tvoří bezpochyby největší část našeho slovníku. Můžeme si dovolit tento poznatek generalizovat a tvrdit, že se jedná o největší část víceslovných termínů v námi zvolené oblasti a také to, že se jedná o nejběžnější postup při tvorbě nových termínů v současnosti. Důkazem tohoto konstatování jsou celé velké skupiny termínů, které jsou vytvořeny od termínu výchozího právě tímto způsobem, například:

<i>кран</i>	<i>kohout</i>
<i>водоразборный ~</i>	<i>vodovodní výtokový ~</i>
<i>конусный ~</i>	<i>kuželový ~</i>
<i>многоходовый ~</i>	<i>vícecestný</i>
<i>пол</i>	<i>podlaha</i>
<i>деревянный ~</i>	<i>dřevěná ~</i>
<i>дощатый ~</i>	<i>desková ~</i>
<i>наружный ~</i>	<i>venkovní ~</i>
<i>паркетный ~</i>	<i>parketová ~</i>
<i>свойство</i>	<i>vlastnost</i>
<i>механическое ~</i>	<i>mechanická ~</i>
<i>технологическое ~</i>	<i>technologická ~</i>
<i>физическое ~</i>	<i>fyzikální ~</i>

Mnoho příruček uvádí, že pozice přívlastku shodného může být problematická.

Otázka toho, kde se přívlastek shodný nachází, je dána, pokud vycházíme z ruštiny a češtiny, zejména cizojazyčnými vlivy na terminologii. Jak uvádí J. Uhlířová, hlavní roli v češtině zde hrál vliv latiny. V těch odvětvích, ve kterých

byl vliv latiny natolik znatelný, že se české termíny tvořily až na základě latinských (biologie, medicína), je pro české termíny typičtější poloha shodného přívlastku až za podstatným jménem (Uhlířová 2003: 56).

Pokud však vycházíme z tohoto tvrzení, můžeme vliv latiny v této oblasti označit za nulový. V oblasti stavebnictví se sice vyskytují termíny přejaté z latiny, ale u žádného případu nestál přívlastek shodný až za podstatným jménem.

Pokud tedy jde o termíny vytvořené na základě přívlastku shodného, pozorovali jsme v naší práci ve srovnání s češtinou tyto situace:

1) Překlad termínu vytvořeného na základě shodného přívlastku pomocí českého termínu, který byl vytvořen stejným způsobem. Jedná se o největší část termínů, tento slovotvorný postup je typický pro oba jazyky. Vznikají celé skupiny slov, například:

<i>колодец</i>	<i>studna</i>
<i>буровый ~</i>	<i>vrtaná ~</i>
<i>ключевой ~</i>	<i>pramenitá ~</i>
<i>шахтный ~</i>	<i>kopaná ~</i>
<i>ставень</i>	<i>okenice</i>
<i>раздвижной ~</i>	<i>posuvná ~</i>
<i>распашной ~</i>	<i>dvoukřídlá ~</i>
<i>сворачивающийся ~</i>	<i>rolovací ~</i>
<i>штукатурка</i>	<i>omítka</i>
<i>акустическая ~</i>	<i>akustická ~</i>
<i>внутренняя ~</i>	<i>vnitřní ~</i>
<i>гидроизоляционная ~</i>	<i>hydroizolační ~</i>
<i>декоративная ~</i>	<i>dekorativní ~</i>

2) Dalším případem je situace, kdy je v češtině nutno význam obsažený v jednom ruském přívlastku vyjádřit v češtině více slovy:

<i>водоразборный кран</i>	<i>vodovodní výtokový kohout</i>
<i>односпальный дом</i>	<i>dům s jednou ložnicí</i>

штукатурный ковш
стекловолокнистые обои
радиационная стойкость

kruhová zednická naběračka
tapety ze skelného vlákna
odolnost proti záření

3) Překlad pomocí jednoslovného termínu. Jednalo se obvykle o ty případy, kde termín vznikl v češtině univerbizací. Jako příklad můžeme uvést tuto jednotku:

обойная бумага
природный гипс
рабочая комната
чёрный пигмент
ступень лестницы

tapeta
sádrovec
pracovna
čern
schod

ZÁVĚR

Tato práce se skládá z pěti kapitol. V prvních čtyřech se věnujeme historii stavebnictví, lexikologii, lexikografii a typům slovníků, slovo tvorbě, terminologii a termínům. Pátá část je zaměřena na komentář ke slovníku, který se nachází v příloze.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo vypracovat slovník stavebních termínů a následně k němu vytvořit komentář. Slovník obsahuje 451 jednotek. U každé z nich je uveden přízvuk, druhý pád, a pokud dochází při skloňování k různým výjimkám, jsou uvedeny i ty. Při tom jsme se opírali převážně o internetovou stránku www.gramota.ru. Jelikož nejsme v oboru stavebnictví odborníci, při vytváření slovníku jsme se setkali s překladovými obtížemi. Proto jsme v některých případech museli konzultovat s odborníky. Potvrdilo se tedy, že pro kvalitní překlad je nezbytně nutná znalost oboru (viz 2. kapitola).

Při tvorbě komentáře jsme vyexcerpovanou slovní zásobu klasifikovali dle 4 následujících kritérií: lexikálně sémantická pole, původ, vznik, syntakticko-sémantická struktura.

Při klasifikaci podle původu slova jsme zjistili, že v ruské slovní zásobě převládají slova přejatá. V ruském i v českém jazyce se vyskytuje velký počet termínů latinských (*коллектор* v češtině též *kolektor*) a řeckých (*технология* v češtině též *technologie*). Jak ukazuje kapitola *Historie stavebnictví*, ruský jazyk přejímal zejména z francouzštiny (*тамбур, фасад, дезинфекция*) a němčiny (*макулатура, шлак, шланг*). I my jsme při tomto rozboru přišli ke stejnému závěru, neboť velkou část přejatých termínů tvořily právě termíny přejaté z těchto jazyků. Naopak česká slovní zásoba však obohacována francouzskými slovy v takové míře jako ruská nebyla. Převládala spíše slova německá (*glazura, panel*). Dnes je však tendence jiná. Nejen český a ruský jazyk, ale též jazyky jiné přejímají největší množství slov z angličtiny. Jako příklad přejatých anglických slov v ruské slovní zásobě můžeme uvést termíny *дизайн, коттедж, лифт*, v české slovní zásobě pak třeba *design, laminát* nebo *silikon*.

Dále jsme se zabývali klasifikací podle vzniku slova. Jak jsme se už zmiňovali v kapitole *Slovo tvorba*, slova mohou vznikat odvozováním, skládáním, zkracováním a přejímáním. Jelikož se zkracování ve slovníku nevyskytovalo a přejímáním jsme se zabývali již v předchozí klasifikaci, rozebírali jsme v rámci této klasifikace pouze odvozování a skládání.

Při porovnávání odvozenin jsme narazili na několik rozdílů mezi ruštinou a češtinou. Jedním z rozdílů bylo to, že v některých případech používá ruština jiné prefixy než čeština (*подготовка*– *příprava*). Při zpracovávání přípon jsme se setkali s takovými příponami, které byly v porovnání ruština-čeština jiné (*производитель* – *výrobce*) nebo nulové (*архитектор* – *architekt*).

Při skládání se vyskytovaly případy, kdy ruské slovo bylo do češtiny přeloženo stejnou složeninou slov (*водопроницаемость* – *vodopropustnost*), dále se také vyskytovaly případy, kdy ruská složenina má český ekvivalent v genitivní konstrukci (*водопотребление* – *spotřeba vody*) nebo pomocí předložkové vazby (*воздухостойкость* – *odolnost proti povětrnosti*). Vyskytoval se však i překlad pomocí shodného přívlastku (*водоисточник* – *vodní zdroj*). Z toho vyplývá, že ruština používá kompozita ve větší míře než čeština.

Při klasifikaci podle syntakticko-sémantické struktury jsme vycházeli z tvrzení D. Žváčka, který tvrdí, že genitivní vazby se v ruštině vyskytují velmi často (*объём бака* - *objem nádrže*) (viz kapitola 4). My bychom si však dovolili s tímto tvrzením nesouhlasit, protože jsme tuto tendenci v našem materiálu nezaznamenali. D. Žváček uvádí, že velmi často dochází k překladu genitivní vazby pomocí shodného přívlastku, my jsme se však s tímto jevem setkali jen v malé míře (*подшипник качения* – *valivé ložisko*). Musíme však brát v úvahu, že jsme čerpali z omezené slovní zásoby.

Výskyt ruských spojení s přívlastkem shodným můžeme považovat za nejčastější. Do češtiny se překládala též pomocí přívlastku shodného. Objevily se však také situace, kdy čeština musela při překladu vyjádřit význam více slovy (*односпальный дом* – *dům s jednou ložnicí*), nebo kdy bylo ruské spojení přeloženo do češtiny pomocí jednoho slova (*чёрный пигмент* – *čern*).

Na závěr bychom chtěli poznamenat, že i přes některé problémy při překladu excerpovaného materiálu, kdy bylo nutné konzultovat terminologii s odborníky, považujeme tento materiál za velmi zajímavý, stejně jako komentář, který dokládá podobnosti i rozdíly ve vývoji české a ruské terminologie v oblasti stavebnictví.

РЕЗЮМЕ

В данной дипломной работе исследуется вопрос словарного запаса в области строительства, значит, целью данной работы является создание русско-чешского словаря строительных терминов и создание комментария к вышеприведенному словарю. Данная дипломная работа разделена на две основные части – теоретическую и практическую.

В первой главе теоретической части мы занимались историей строительства в России и в Чехии. Так как не найти полноценные материалы по истории строительства в России в специальной литературе было очень трудно, мы решили в качестве источника использовать, прежде всего, материалы, опубликованные в Интернете. Мы стали описывать историю указанных двух стран с 18 века, так как до 18 века никакого особого развития в области строительства не произошло. Потом мы показали развитие терминологии в обоих языках

Важным периодом в истории русского строительства является эпоха Петра I. Великого, который пригласил в Россию известных архитекторов (Trezzini, Rastrelli). В то время в России начались строить здания западного типа. Под влиянием западной культуры в 18-19 веках в русском языке наблюдается процесс заимствования слов из французского (*душ, бронза*), немецкого (*глазурь, карниз*) и позднее польского языков (*шпилька*). После возникновения СССР русский язык, наоборот, оказывает влияние на другие языки (*хрущевка, брежневка*)

В чешском языке, равным образом как и в русском, в 18 веке заимствовались слова из немецкого языка (*glazura, makulatura*). Однако, французский язык в это время оказал на чешский язык только незначительное влияние. В 19 веке в чешском языке наблюдается стремление к развитию исконно чешского словарного запаса.

В настоящее время в русском и чешском языках заимствуются слова, в первую очередь, из английского языка (*дизайн, ламинат*). Значит, из указанного сравнения вытекает, что мы можем ожидать большое количество заимствованных слов. Благодаря тому, что терминология стремится к интернационализации, специалисты по данной специальности будут легче понимать друг друга.

Поскольку мы поставили себе целью создание словаря, нам казалось необходимым обратить внимание на лексикологию, лексикографию и виды/типам словарей, которым посвящена вторая? глава теоретической части. При создании указанной части мы опирались на следующих авторов: Z. Hladká, J. Filipec, F. Čermák, B. Poštolková и Д.М. Поцепни. Лексикографию мы можем разделить на теоретическую часть (когда мы занимаемся словарным запасом и тем, как словарь пишется) и на практическую часть (создание словаря). Чтобы мы создали качественный словарь, в начале необходимо было собрать достаток материала и сделать выписки из книг.

Сравнивая историю русской и чешской лексикографии, мы узнали, что их история похожа друг на друга. До 20 века только собирались слова. Словари разных видов начали создаваться в другой половине 20 века. Сейчас мы можем встретиться, например, с этимологическими словарями, занимающимися происхождением слов, или с толковыми словарями, которые объясняют значения слов. Далее существуют также переводные словари, энциклопедии, словари иностранных слов и т.д.

В следующей части настоящей работы мы занимались словообразованием. В указанной главе мы опирались на книгу *Příruční mluvnice češtiny*, автором которой является M. Grepl a kol. и на книгу *Очерки по русскому словообразованию и лексикографии* (Н.М.Шанский). Новые слова возникают процессом деривации, складывания, заимствования или сокращения. Деривация слов принадлежит к самому распространённому виду словообразования. Мы различаем производность слов путем префиксов (*postavit* - *postavit*), суффиксов (*stavba* - *stavba*) и префиксов и суффиксов одновременно (*zástava* - *zástava*). Потом мы занимались словосложением (*vodopropustnost* - *vodopropustnost*) и сокращением (*MХАТ*). Самое главное для нас было заимствование слов, так как оно в настоящее время появляется очень часто. С указанными словами мы можем встретиться в разных формах, например, в форме интернациональных слов (*ventilace*), иностранных слов (*vatrnac*) или слов полностью вошедших в словарный запас языка (*balcon*). Как мы уже отмечали выше, в настоящее время в большинстве языков заимствуются слова, прежде всего, из английского языка.

Последняя глава теоретической части посвящена *Терминология и термины*. При создании указанной главы мы опирались, прежде всего, на книгу *O české terminologii*, автором которой является B. Poštolková a kol. Терминология

принадлежит к литературной части словарного запаса. Мы сравнивали развитие русской и чешской терминологии. На большое развитие русской терминологии в 18 веке оказали влияние труды ученого по имени Михаил Ломоносов, и в 20 веке Михаила Горбачова, который сделал много реформ. После распада СССР, Россия открылась миру, значит, что появился бум неологизмов и стали издаваться словари.

Потом мы занимались термином, который имеет много свойств. К ним относятся, например, интернационализация и прозрачность значения. Так как много народов сотрудничает друг с другом, возникает много интернациональных терминов, что облегчает работу переводчикам. Самыми употребляемыми интернациональными терминами являются латинские и греческие термины. С другой стороны, интернационализация имеет свои минусы. Если в тексте много интернациональных терминов, то текст может быть плохо понятен для людей. Точность, неэкспрессивность и однозначность являются также важными свойствами термина. Мы должны рассчитывать на то, что термины могут быть многозначными, в некоторых дисциплинах может появиться, например, тот же термин в другом значении. Потом мы занимались тремя процессами терминологии: терминологизацией, детерминологизацией и ретерминологизацией.

Последней частью, которой мы занимались в вышеуказанной главе, являются отличия в русской и чешской терминологии. В данной части мы опирались на авторов Д. Жвачека и С. Жажу. Жвачек занимается конструкциями с родительным падежом, согласованным определением и словосложением. Он полагает, что русский язык предпочитает именно генитивные конструкции. Вышеприведенные авторы также считают, что в русском языке на несколько раз больше сложных слов, чем в чешском языке.

Пятая глава посвящена практике, т.е. комментарию к словарю. В данной части мы анализировали слова по разным критериям. Например, мы занимались происхождением слов. Как мы уже упоминали выше, русский язык в прошлом заимствовал, прежде всего, из французского и немецкого языков. Мы узнали, что это правда, так как мы нашли очень много заимствованных французских (*туалет, фон*) и немецких (*панель, сталь*) слов. В чешском языке находились, прежде всего, заимствованные немецкие термины (*glazura*). Русский и чешский языки имеют много совместных слов, которые они заимствовали из латинского

и греческого языков (*коллектор* – *kolektor*; *диаметр* – *diametr, průměr*). Мы также нашли определенное количество заимствованных английских слов как в русском, так и в чешском языках (*силикон* – *silikon*, *дизайн* – *design*). В связи с происхождением слов, мы можем разделить термины на две группы. В первую группу включены слова характерные для языка, как, например, *вид* или *гвоздь*. В вторую группу входят интернациональные слова. Их можно разделить на термины из латинского и греческого языков, которые употребляются в области строительства (*радиус*, *диаметр*) и на термины из которых состоит часть словарного запаса в области строительства (*do it yourself*).

После этого, мы занимались классификацией, касающейся возникновением слов, но мы изучили только производность слов и складывание. Рассматривая производность слов, мы разделили эту группу на три части. В первой части мы интересовались производностью путем префикса. Несмотря на то, что у нас был ограниченный словарный запас, мы узнали следующее:

Мы обнаружили, что некоторые префиксы в русском языке находится при переводе также в чешском языке (*выпускать* – *vyrábět*). Далее появились случаи, когда русский префикс не соответствовал чешскому префиксу (*прокатывать* – *válcovat*). Потом мы занимались деривацией слов путем складывания. Мы узнали, что сложные слова появляются в русском языке чаще, чем в чешском языке, так как в русском языке наблюдается тенденция к аналитизму. Кроме того, мы обнаружили случаи, когда русское сложное слово переводится на чешский язык также при помощи сложного слова (*гипсокартон* – *sádrokarton*), иногда мы переводили слово при помощи генитивной конструкции (*водопотребление* – *spotřeba vody*) или союзных конструкций (*огнестойкость* – *odolnost proti ohni*). Появились также ситуации, когда было необходимо перевести термин на чешский язык путем согласованного определения, например, *теплопроводность* – *tepelná vodivost*.

Последней классификацией являлась классификация по синтаксическо-семантической форме слова. Здесь мы снова опирались на Д. Жвачека. Сначала мы интересовались генитивными конструкциями, которые, по словам Д. Жвачека, очень часты в русском языке. Однако, мы не можем согласиться с ним, так как нами собранный материал содержит только небольшое количество вышеуказанных конструкций. Когда мы встретились с русской генитивной конструкцией, мы ее переводили следующим образом. В некоторых случаях мы

употребляли также генитивную конструкцию (*objem bača – objem nádrže*). Иногда такая конструкция переводится при помощи согласованного определения (*podшипник качения – valivé ložisko*).

Далее мы занимались наличием согласованного определения в русском языке и тем, как мы можем его перевести на чешский язык. Согласно нашему словарю, словосочетания со согласованным определением появляются очень часто. В некоторых случаях мы переводили данные словосочетания согласованным определением (*шахтный колодец – koraná studna*). Во многих случаях мы должны были перевести словосочетание на чешский язык при помощи конструкции, состоящей из нескольких слов (*стекловолоконистые обои – tapety ze skelného vlákna*). Появились также случаи, когда мы переводили данное словосочетание при помощи только одного слова (*чёрный пигмент – černý*).

В приложении к настоящей дипломной работе приводится словарь собранных нами 451 строительных терминов. Каждый термин обладает родительным падежом единственного числа, ударением и родом. У некоторых терминов мы можем найти также именительный или родительный падеж множественного числа – в таком случае речь идет об исключениях в склонении или в ударении.

ANOTACE

Příjmení a jméno autora: Tereza Holubová

Název katedry a fakulty: Katedra slavistiky, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Název bakalářské práce: Terminologie v současnosti používaných stavebních materiálů, náradí, nástrojů a technologických postupů. Slovník s komentářem.

Vedoucí práce: Mgr. Petr Tilkeridis

Počet znaků: 86 655

Počet titulů použité literatury: 34 (+ 15 internetových odkazů)

Klíčová slova: historie, terminologie, lexikografie, slovtvorba, slovník, stavebnictví, komentář

Charakteristika: Bakalářská práce „Terminologie v současnosti používaných stavebních materiálů, náradí, nástrojů a technologických postupů. Slovník s komentářem“ se zaměřuje na tvorbu slovníku z oblasti stavebnictví a následně na jeho komentář. V teoretické části práce jsme se věnovali historii ruského a českého stavebnictví, lexikologii, typům slovníku lexikografii, slovtvorbě, terminologii a termínu. V praktické části jsme se zabývali komentářem vytvořeného slovníku stavebních termínů dle různých kritérií.

BIBLIOGRAFIE

Literatura

1. FILIPEC, J., ČERMÁK, F.: *Česká lexikologie*. Praha, 1985.
2. FILIPEC, J., ČERMÁK, F.: *Manuál lexikografie*. Praha, 1975.
3. GALLO, J.: *Vyjadrovanie kategórie neurčitosti v ruštine a slovenčine*. Nitra, 2009.
4. GREGOR, J.: *Valenční možnosti verbonominálních spojení v publicistickém stylu (v rusko-českém srovnávacím plánu)*. Olomouc, 2008.
5. GREPL, M., HLADKÁ, Z., JELÍNEK, Z., KARLÍK, P., KRČMOVÁ, M., NEKULA, M., RUSÍNOVÁ, Z., ŠLOSAR, D.: *Příruční mluvnice češtiny*. Praha, 2008.
6. HORECKÝ, J.: *Základy slovenskej terminologie*. Bratislava, 1956.
7. JANKOVIČOVÁ, M.: *Frazeodidaktika a příprava budoucích rusistov*. In: *Rossica Olomucensia*, 2005.
8. JÍLEK, V.: *Lexikologie a stylistika*. Olomouc, 2000.
9. KOLEKTIV AUTORŮ ENCYKLOPEDICKÝ DŮM: *Slovník cizích slov*. Praha, 2006.
10. KOROSTENSKI, J.: *Ruská a česká slovní zásoba. Neologické aspekty*. Plzeň, 2007.
11. LNĚNIČKOVÁ, J.: *České země v době osvícenství*. Praha, 1995.
12. POKORNÝ, L.: *Úvod do české lexikologie*. České Budějovice, 1979.
13. POŠTOLKOVÁ, B., ROUDNÝ, M., TEJNOR, A.: *O české terminologii*. Praha, 1983.
14. POŠTOLKOVÁ, B.: *Odborná a běžná slovní zásoba současné češtiny*. Praha, 1984.
15. *Sborník Slang a argot za období 2003-2009*.
16. SOKOLOVÁ, J.: *Tri aspekty jazykovej nominácie*. Nitra, 2002.
17. ŠVANKMAJER, M., VEBER, V., SLÁDEK, Z., MOULIS, V., DVOŘÁK, L.: *Dějiny Ruska*. Praha, 2005.
18. UHLÍŘOVÁ, L.: *Knížka o slovosledu*. Praha, 1987.
19. VOBOŘIL, L.: *Ruská anekdota-žánr, jazyk, text*. Olomouc, 2009.
20. ŽAŽA, S.: *Ruština a čeština v porovnávacím pohledu*. Brno, 1999.
21. ŽVÁČEK, D.: *Kapitoly z teorie překladu I. (Odborný překlad)*. Olomouc, 1995.
22. ŽVÁČEK, D.: *Úvod do teorie překladu (pro rustisty)*. Olomouc, 1994.
23. ВАЛГИНА, Н.С.: *Активные процессы в современном русском языке*. Москва, 2003.
24. ВАЛЕНТИНОВА, Д.: *Проблемы перевода юридической терминологии*. V tisku.

25. ВИНОГРАДОВ, В.В.: *Лексикология и лексикография*. Москва, 1947.
26. КОЗАКОВА, В.: *Термины маркетинг, брэнддинг, паблик рилейшенз в языке бизнеса*. In: *Rossica Olomucensia XLII*, Olomouc, 2004, str. 91-95.
27. КОЗЫРЕВ, В.А., ЧЕРНЯК, В.Д.: *Вселенная в алфавитном порядке, Очерки о словарях русского языка*. Санкт-Петербург, 2000.
28. КУБИК, М., ФОРМАНОВСКАЯ, Н.: *Основы языкознания для русистов*. Москва, 1985.
29. КУРКИНА, Л.В.: *К этимологии русского потолка*. In: *Slavia 79*, Praha, 2010, str. 73-80.
30. МОКИЕНКО, В.М.: *Новая русская фразеология*. Ополе, 2003.
31. ОНИЩЕНКО, В.В.: *Справочник строительных материалов*. Москва, 2010.
32. ПОЦЕПНИ, Д.М.: *Лексикография русского языка*. Санкт-Петербург, 2009.
33. РЫЖЕНКО, В.И.: *Энциклопедия строительства дома*. Москва, 2010.
34. ШАНСКИЙ, Н.М.: *Очерки по русскому словообразованию и лексикографии*. Москва, 1959.

Slovníky

1. Informační portál dostupný na: www.gramota.ru
2. Internetový slovník dostupný na: <http://www.slovník.seznam.cz/>
3. Internetový slovník dostupný na: <http://translate.google.cz/?hl=cs&tab=wT#>
4. STEIGLOVÁ, M.: *Česko-ruský, rusko-český kapesní slovník*. Olomouc, 2005.
5. VOTRUBA, L.: *Rusko-český stavební slovník*. Praha, 1958.
6. ОЖЕГОВ, С.И.: *Толковый словарь русского языка*. Москва, 2009.

Internetové zdroje

1. HLADKÁ, Z., MARTINCOVÁ, O.: *Tradice a současnost české lexikografie*. In: *Маргарита Чернышева а колл., Теория и история славянской лексикографии. Научные материалы к XIV съезду славистов*, Москва, 2008, cit: 10.4.2011 (dostupný na <http://www.google.cz/search?q=historie+%C4%8Desk%C3%A9+lexikografie&ie=utf-8&oe=utf-8&aq=t&rls=org.mozilla:cs:official&client=firefox-a>)
2. <http://blogokamne.ru/raznoe/kratkaya-istoriya-promyshlennogo-stroitelstva.html>, cit: 12.3.2011
3. <http://bse.sci-lib.com/article069402.html>, cit: 19.3.2011

4. <http://cz.prague-stay.com/lifestyle/kategorie/36-prazska-architektura/49-architektura-komunisticke-ery/>, cit: 5.4.2011
5. <http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc1p/47242>, cit: 29.1.2011
6. <http://promoravia.blog.cz/1010/bratri-kleinove>, cit: 5.4.2011
7. <http://www.bohlelav.cz/etymologie.php>, cit: 6.4.2011
8. <http://www.imaterialy.cz/Aktuality/Postrehy-z-konference-Forum-ceskeho-stavebnictvi-2011.html>, cit: 5.4.2011
9. <http://www.jurnal.org/articles/2010/fill17.html>, cit: 13.3.2011
10. <http://www.kareliyarosp.ru/petrozavodsk-history>, cit: 22.3.2011
11. <http://www.lidova-architektura.cz/architektura-historie/stavby-slohy/secese-20-stoleti.htm>, cit: 5.4.2011
12. <http://www.poznavat.cz/petrohrad/poklady-petrohradu-ktere-stoji-za-videt>, cit: 22.3.2011
13. <http://www.seminarky.cz/detaily-14755>, cit: 5.4.2011
14. <http://www.stavebnictvi3000.cz/clanky/historie-vystavby-dalnic-v-cr/>, cit: 5.4.2011
15. <http://www.stroyfirm.ru/articles/article.php?id=144>, cit: 12.3.2011

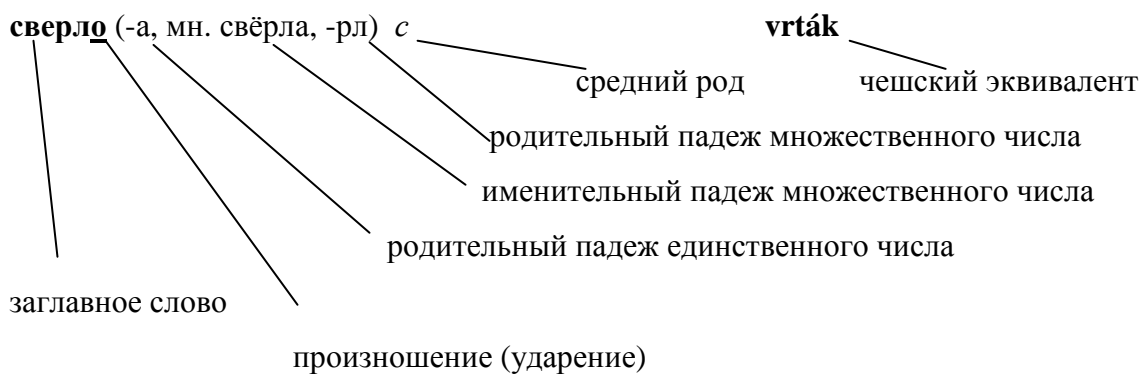
ПŘÍLOHA

Русско-чешский строительный словарь

Условные сокращения

м	мужской род	mužský rod
ж	женский род	ženský rod
с	средний род	střední rod
р.мн.	родительный падеж множественного числа	2.pád mn.č.
н.в.	несовершенный вид	nedokonavý vid
с.в.	совершенный вид	dokonavý vid
предл.	предложный падеж	6. pád
мн.	множественное число	množné číslo
тв.	творительный падеж	sedmý pád
нескл.	несклонное слово	nesklonné slovo

Построение словарной статьи

А

адгезия (-и) *жс*

алюминий (-я) *м*

архитектор (-а) *м*

архитектура (-ы) *жс*

асфальт (-а) *м*

přilnavost, adheze

hliník

architekt

architektura

asfalt

Б

бак (-а) *м*

водонапорный ~

герметичный ~

закрытый ~

балкон (-а) *м*

баня (-и, р.мн. бань) *жс*

белила (-ил)

беседка (-и, р.мн. беседок) *жс*

бетон (-а) *м*

ячеистый ~

бетономешалка (-и, р.мн. -ок) *жс*

блок (-а) *м*

бордюр (-а) *м*

брежневка⁶ (-и) *жс*

бронза (-ы) *жс*

бронзирование (-я) *с*

брус (-а, мн. брусья, -сьев) *м*

брусок (-а) *м*

трехгранный ~

брусчатка (-и) *жс*

nádrž

tlakový vodojem

vzduchotěsná ~

uzavřená ~

balkon

lázňě

běloba

altán

beton

porézní ~

míchačka na beton

tvárnice

obruba, lem

brežněvka

bronz (slitina mědi a cínu)

bronzování

trám

brousek

trojhranný ~

dlažební kostka

⁶ „Дома постройки до 1990 г. относятся к «брежневкам». Остальные отнесены к типу «современная панель». Панельные «брежневки» - это улучшенные «хрущевки». В этих домах площадь комнат больше и кухни бывают даже семиметровыми. Высота потолка возросла до 2,7 м. В домах, относящихся к этому типу жилья, уже были лифты и мусоропроводы“ (<http://metrosphera.ru/presscenter/guidebook/?pub=68>).

бумага (-и) *ж*
 обойная ~
бучарда (-ы) *ж*

papír
tapeta
pemrlice

В

валик (-а) *м*
ванна (-ы) *ж*
вата (-ы) *ж*
 стеклянная ~
ватерпас (-а) *м*
ввинчивать н.в. / **завинтить** с.в.
ведро (-а, мн. ведра, -дер) *с*
вентиляция (-и) *ж*
вентиль (-я) *м*
веранда (-ы) *ж*
верховодка (-и, р.мн. –док) *ж*
вид (-а и -у, предл. на виду) *м*
 главный ~
 ~ сбоку
 ~ сверху
 ~ сзади
 ~ слева
 ~ справа
влажность (-и) *ж*
вода (-ы, мн. воды) *ж*
 атмосферная ~
 горячая ~
 грунтовая ~
 дождевая ~
 жесткая ~
 мягкая ~
 подземная ~

váleček
vana
vata
 skelná ~
vodováha
šroubovat, zašroubovat
kbelík
ventilace, větrání
ventil
veranda
mělká podzemní voda
pohled
 nárýs
 bokorys
 půdorys
 pohled zezadu
 levý bokorys
 pravý bokorys
vlhkost
voda
 srážková ~
 vařící ~
 spodní ~
 dešťová ~
 tvdá ~
 měkká ~
 podzemní ~

сточная ~	odpadní ~
холодная ~	studená ~
водоём (-а) <i>м</i>	vodojem
водозабор (-а) <i>м</i>	odběr vody
водоисточник (-а) <i>м</i>	vodní zdroj
водомер (-а) <i>м</i>	vodoměr
крылчатый ~	křídlový ~
турбинный ~	turbinový ~
водопотребление (-я) <i>с</i>	spotřeba vody
водопровод (-а) <i>м</i>	vodovod
центральный ~	hlavní ~
водопроницаемость (-и) <i>ж</i>	vodopropustnost
водоснабжение (-я) <i>с</i>	zásobování vodou
горячее ~	~ teplou ~
питьевое ~	~ pitnou ~
холодное ~	~ studenou ~
водосток (-а) <i>м</i>	odpadní potrubí
воздухостойкость (и) <i>ж</i>	odolnost proti povětrnosti
войлок (-а) <i>м</i>	plst'
строительный ~	stavební ~
фильтровальный ~	filtrační ~
волокно (-а, мн. воло <u>к</u> на, -кон) <i>с</i>	vlákno
ситетическое ~	syntetické ~
ворота (-от)	vrata, brána
вывинчивать н.в. / вывинтить с.в.	vyšroubovat /
	vyšroubovat
выкладывание (-я) <i>с</i>	vyzdívání
выкладывать н.в. / выложить с.в. <i>что чем</i>	vyzdívat / vyzdít, vydláždit
~ камнем	~ kamenem
~ кирпичом	~ cihlou
выпускать н.с. / выпустить с.в.	vyrábět / vyrobit
высыхание (-я) <i>с</i>	zasychání
~ краски	~ barvy

Г

газоснабжение (-я) *с*

гайка (-и, р.мн. гаек) *ж*

гараж (-а, т.п. -ом) *м*

дверной ~

гвоздь (-я, мн. гвозди, -ей) *м*

винтовый ~

гребенчатый ~

кровельный ~

строительный ~

штукатурный ~

головка ~

шляпка ~

гидроизоляция (-и) *ж*

гипс (-а) *м*

природный ~

гипсокартон (-а) *м*

гладлка (-и, р.мн. -ок) *ж*

глазок (-зка, мн. глазки, -ок) *м*

глазурь (-и) *ж*

блестящая ~

матовая ~

глина (-ы) *ж*

головка (-и, р.мн. -ок) *ж*

душевая ~

грунтовка (-и, р.мн. -ок) *ж*

второя ~

Д

давление (-я) *с*

водопроводное ~

дача (-и, р.мн. -ей) *ж*

zásobování plynem

matice

garáž

dveřní ~

hřebík

šroubovitý ~

hřebenový ~

pokryvačský ~

stavební ~

štukatéřský ~

hlavička ~

hlavička ~

izolace proti vlhkosti

sádra

sádrovec

sádrokarton

hladítko

kukátko (ve dveřích)

glazura

lesklá ~

matná ~

hlína

hlavice

sprchová růžice

základní nátěr

podkladový ~

tlak

vodovodní ~

chata

дверь (-и, пред. в двери, мн. двери, -ей) ж	dveře
балконная ~	balkonové ~
внутренняя ~	vnitřní ~
входная домовая ~	vchodové ~
выдвижная ~	posuvné ~
двупольная ~	dvoukřídlové
квартирная ~	~ bytu
левая ~	levé ~
межкомнатная ~	~ mezi pokoji
наружная ~	venkovní ~
однопольная ~	jednokřídlové ~
откатная ~	pojízdné ~
пластиковая ~	plastové ~
правая ~	pravé ~
филенчатая ~	s výplní
дезинфекция (-и) жс	dezinfekce
дело (-а, мн. дела, дел) с	věc, dílo
строительное ~	stavebnictví
дерево (-а, мн. деревья, -ьев) с	dřevo
дефект (-а) м	vada
~ малярного покрытия	~ malířského nátěru
деформация (-и) жс	deformace
диаметр (-а) м	průměr
дизайн (-а) м	design
длина (-ы) жс	délka
добавка (и, р.мн. -ок) жс	přísada, přídavek
долговечность (-и) жс	trvanlivost
долото (-а, мн. долота, -от) с	dláto
дом (-а, мн. дома, -ов) м	dům
блочный ~	panelák
двенадцатиэтажный ~	jedenáctiposchodový ~
жилой ~	obytný ~
многоквартирный ~	čínžovní ~
односпальный ~	~ s jednou ložnicí

панельный ~	panelák
дорожка (-и) <i>ж</i>	cesta
асфальтированная ~	asfaltová ~
бетонированная ~	betonová ~
мощёная ~	dlážděná ~
песчанная ~	písková ~
щебеночная ~	šterková ~
доска (-и, мн. до ски, -ок) <i>ж</i>	deska
подоконная ~	parapet
дотаскивать н.в. / дотащить с.в.	dotahovat, dotáhnout
дотягивать н.в. / дотянуть с.в.	dotahovat / dotáhnout
дрань (-и) <i>ж</i>	laťka
штукатурная ~	dračka
душ (-а, тв. -ем) <i>м</i>	sprcha

Ж

жалюзи (нескл.) <i>с и мн.</i>	žaluzie
железобетон (-а) <i>м</i>	železobeton
жёлоб (-а, мн. же лоба) <i>м</i>	okap
кровельный ~	střešní ~
жидкость (-и) <i>ж</i>	tekutina

З

забор (-а) <i>м</i>	plot
завёртывать н.в. / завернуть с.в.	zašroubovávat /
	zašroubovat
зазор (-а) <i>м</i>	mezera, spára
заказчик (-а) <i>м</i>	zákazník
заклёпка (-и, р.мн. -ок) <i>ж</i>	nýt
стержневая ~	~ s dříkem
закреплять н.в. / закрепить с.в.	upevňovat / upevnit
~ ГВОЗДЯМИ	~ hřebíky

замазка (-и) *ж*

густая ~

изоляционная ~

полужидкая ~

~ для дерева

~ для железа

~ на олифе

замок (-мка) *м*

висячий ~

врезной ~

дополнительный ~

коробчатый ~

плоский ~

цилиндрический ~

~ с засовом

запас (-а) *м*

~ воды

запор (-а) *м*

~ для подъемных дверей

застройка (-и, р.мн. -оек) *ж*

застройщик (-а) *м*

заступ (-а) *м*

затирка (-и) *ж*

звукоизоляция (-и) *ж*

здание (-я) *с*

зумпф (-а) *м*

tmel

hustý ~

izolační ~

polotekutý ~

~ na dřevo

~ na železo

fermežový ~

zámek

visací ~

zapuštěný ~

přídavný ~

krabicový ~

plochý ~

válcový ~

~ se závorou

zásoba

~ vody

závora

~ na zdvíhací dveře

zástavba

stavebník

rýč

hladítко

zvuková izolace

budova

žumpa

И

известь (-и) *ж*

изгородь (-и) *ж*

живая ~

изготавливать н.в. / **изготовить** с.в.

изготовление (-я) *с*

vápno

plot

živý ~

vyrábět / vyrobít

výroba, vyhotovení

износ (-а и -у) *м*

изоляция (-и) *жс*

силиконная ~

~ от шума

инструмент (-а) *м*

строительный ~

интерьер (-а) *м*

К

кайло (-а) *с*

калитка (-и, р.мн. -ок) *жс*

камень (-мня, мн. камни, -ей) *м*

булыжный ~

колотый ~

камин (-а) *м*

канализация (-и) *жс*

городская ~

ливневая ~

фекальная ~

карниз (-а) *м*

картридж (-а, тв. -ем) *м*

кельма (-ы) *ж*

круглая ~

треугольная ~

четырёхугольная ~

~ для заделки швов

керамзитобетон (-а) *м*

кирочка (-и) *жс*

кирпич (-а, тв. -ом) *м*

глазурованный ~

облицовочный ~

огнеупорный (шамотный) ~

полнотельный ~

opotřebení

izolace

silikonová ~

~ proti hluku

nářadí

stavební ~

interiér

krumpáč

vrátka (plotu)

kámen

dlažební ~

štípaný ~

krb

kanalizace

městská ~

dešťová ~

splašková ~

římsa

kartuš

zednická lžice

kulatá ~

trojhranná ~

čtyřhranná ~

~ spárovací

keramzitový beton

zednické kladívko

cihla

glazovaná ~

obkládací ~

žáruvzdorná, šamotová ~

plná ~

пустотелый ~
силикатный ~
фигурный ~
кисть (-и, мн. кисти, -ей) *ж*
круглая ~
плоская ~
побелочная ~
филенчатая ~
кладка (-и, р.мн. -ок) *ж*
бутовая ~
кирпичная ~
клей (-я, мн. клеи, -ёв) *м*
казеиновый ~
мездровый ~
обойный ~
поливинилацетатный ~
синтетический ~
клещи (-ей)
клёпка (-и, р.мн. -ок) *ж*
~ в горячем виде
~ в холодном виде

клинышек (-шка) *м*
дубовый ~
ключ (-а, тв. -ом) *м*
гаечный рожковый ~
комбинированный ~
накидной ~
торцевой ~
шестигранный ~
ковш (-а, тв. -ом) *м*
штукатурный ~
колер (-а, мн. колера, -ов) *м*
коллектор (-а) *м*

dutinová ~
silikátová ~
ozdobná ~
štětec
kulatý ~
plochý ~
malířský ~
linkovací ~
zdivo
~ z lomového kamene
cihlové ~
lepidlo
kaseinové ~
klihové ~
~ na tapety
polyvinylacetalové ~
syntetické ~
kleště
nýtování
~ za tepla
~ za studena

klín
dubový ~
klíč
otevřený, maticový ~
očkoplochý ~
zavřený ~
trubkový ~
imbusový
naběračka
kruhová zednická ~
odstín barvy
kolektor

колодец (-дца, тв. -дцем) *м*

буровый ~

ключевой ~

шахтный ~

колонна (-ы) *жс*

комната (-ы) *жс*

детская ~

личная ~

рабочая ~

конструкция (-и) *жс*

бетонная ~

~ наружных стен

~ фундаментов

коридор (-а) *м*

коробка (-и, р.мн. -ок) *жс*

дверная ~

коррозия (-и) *жс*

косу́р (-а) *м*

котёл (-тля) *м*

котлован (-а) *м*

коттедж (-а, тв. -ом) *м*

городской ~

кран (-а) *м*

водоразборный ~

конусный ~

многоходовый ~

проходный ~

трехходовый ~

угловой ~

шаровый ~

краска (-и, р.мн. -ок) *жс*

масляная

фасадная ~

studna

vrtaná ~

pramenitá ~

kopaná ~

sloup

pokoj

dětský ~

pokoj

pracovna

konstrukce

betonová ~

~ vnějších stěn

základová ~

chodba

krabíčka, rám

~ dveří

koroze

schodnice, nosník schodiště

kotel

stavební jáma

rodinný domek

městský ~

1) **kohout**

vodovodní výtokový ~

kuželový ~

vícecestný

přímý ~

trojcestný ~

rohový ~

kulový ~

2) **jeřáb**

barva

olejová ~

~ fasádní

~ СВЕТЛЫХ ТОНОВ

краскопульт (-а) *м*
ручной ~
электрический ~

кровля (-и, р.мн. -ель) *ж*
деревянная ~
рулонная ~
~ из листовой стали
~ из черепицы

кромка (-и, р.мн. -ок) *ж*
~ плиток

крутизна (-ы) *ж*
~ лестницы

крыльцо (-а, мн, крыльца, -лец) *с*

крыша (-и, тв. -ей) *ж*
арочная ~
двухскатная ~
коническая ~
купольная ~
наклонная ~
плоская ~
соломенная ~

крючок (-чка) *м*

кусачки (-чек)

кухня (-и, р.мн. -онь) *ж*

Л

лазурит (-а) *м*

лак (-а и -у) *м*
прозрачный ~

лакировать н.в. / **налакировать** с.в.

ламинат (-а) *м*

světlá ~

malířská stříkačka
ruční ~
elektrická ~

krytina
dřevěná ~
lepenková ~
plechová ~
~ pálená

okraj, hrana
~ dlaždiček

sklon
~ schodiště

veranda, zápraží

střecha
oblouková ~
sedlová ~
kuželovitá ~
kupolovitá ~
šikmá ~
plochá ~
došková ~

háček

štípací kleště

kuchyně

lazurit

lak
bezbarvý ~

lakovat / nalakovat

laminát

лату́нь (-и) *ж*

лека́ло (-а) *с*

ле́нта (-ы) *ж*

шлифовальная ~

ле́са (-ов)

ле́стница (-ы, тв. -ей) *ж*

винтовая ~

деревянная ~

приставная ~

T-образная ~

~ с приставочной площадкой

ле́стница-сто́лик (-ы -а) *ж*

лино́леум (-а) *м*

ли́ст (-а) *м*

~ металла

ли́фт (-а) *м*

ло́джиа (-и) *ж*

ло́жка (-и, р.мн. -ек) *ж*

буровая ~

лопа́та (-ы) *ж*

совковая ~

узкая ~

широкая ~

штыковая ~

~ для уборки снега

лопа́тка (-и, р.мн. -ок) *ж*

штукатурная ~

М

ма́зать н.в. / **нама́зать** с.в.

макула́тура (-ы) *ж*

маля́р (-а) *м*

mosaz (slitina mědi a zinku)

křivítko

pás

brusný papír

lešení

žebřík, schodiště

točité ~

dřevěné ~

žebřík

~ ve tvaru T

žebřík se stupátkem

schůdky

linoleum

list, arch

plech

výtah

lodžie

lžíce

lžícový vrták

lopata

~ na písek, zrní

úzká ~

široká ~

rycí ~

~ na sněh

lopatka

omítací lžíce

natírat / natřít

starý papír

malíř

мансарда (-ы) *жс*
марка (-и, р.мн. -ок) *жс*
 торговая ~
массивность (-и) *жс*
масштаб (-а) *м*
материал (-а) *м*
 натуральный ~
 полимерный ~
 синтетический ~
 строительный ~
машина (-ы) *жс*
 клепальная ~
мебель (-и) *жс*
медь (-и) *жс*
мел (-а и -у) *м*
металл (-а) *м*
метла (-ы, мн. мётлы, -тел) *жс*
метловище (-а) *с*
мешалка (-и) *жс*
молот (-а) *м*
монтаж (-а, тв. -ом) *м*
морозостойкость (-и) *жс*
мостик (-а) *м*
 деревянный ~
 каменный ~
 ~ м. из бетонных плит

podkroví
značka
 obchodní ~
hmotnost
měřítko
materiál
 přírodní ~
 polymerní ~
 syntetický ~
 stavební ~
stroj
 nýtovačka
nábytek
měď'
křída
kov
koště
násada koštěte
míchadlo
kladivo
montáž
odolnost proti mrazu
most
 dřevěný ~
 kamenný ~
 betonový ~

Н

набрасывать н.в. / **набросать** с.в.
навес (-а) *м*
нагреватель (-я) *м*
надёжность (-и) *жс*
наклеивание (-я) *с*

črtat, načrtnout
přístřešek
ohřívač
spolehlivost
nalepování

~ бордюра
 ~ обоев
накрывка (-и) *жс*
наличник (-а) *м*
наполнитель (-я) *м*
насаживать н.в. / **насадить** с.в.
насос (-а) *м*
 аварийный ~
 водянной ~
 механический ~
 поршневой ~
 ручной ~
 электромагнитный ~
новостройка (-и) *жс*
нож (-а, тв. -ом) *м*
ножовка (-и, р.мн. -вок) *жс*

~ lemu, bordury
 ~ tapet
krycí vrstva
obruba, orámování
náplň
nasazovat / nasadit
čerpadlo
 záložní ~
 vodní ~
 mechanické ~
 pístové ~
 ruční ~
 elektromagnetické ~
novostavba
nůž
ruční pilka ocaska

О

обивать н.в. / **обить** с.в.
 ~ листами из металла
обивка (-и) *жс*
 ~ гипсокартоном
облицовка (-и, р.мн. -ок) *жс*
 ~ стен
облицовщик (-а) *м*
обои (-ев)
 бумажные ~
 грубоволокнистые ~
 металлические ~
 моющиеся ~
 пробковые ~
 стекловолоконные ~

obíjet, obít
 oplechovat
 1) **obíjení, obití**
 ~ sádrokartonem
 2) **čalounění**
obklad, obkládání
 ~ stěn
obkladač
tapety
 papírové ~
 hrubovláknové ~
 kovové ~
 omývatelné ~
 korkové ~
 ~ ze skelného vlákna

текстильные ~	textilní ~
оборудование (-я) <i>с</i>	vybavení, zařízení
бытовое ~	sociální ~
инженерное ~	technické ~
обрызг (-а) <i>м</i>	postřík
обслуживание (-я) <i>с</i>	obsluha (strojů)
обшивка (-и, р.мн. -ок) <i>жс</i>	lemování
~ стен	~ stěn
объём (-а) <i>м</i>	objem
~ бака	~ nádrže
огнестойкость (-и) <i>жс</i>	protipožární odolnost
огород (-а) <i>м</i>	zahrada
ограда (-ы) <i>жс</i>	plot
деревянный ~	dřevěný ~
каменный ~	kamenný ~
кирпичный ~	cihlový ~
комбинированный ~	~ ze smíšeného zdiva
~ из пустотелых бетонных блоков	~ z dutých betonových tvárnic
~ из штакетника	laťkový ~
ограждение (-я) <i>с</i>	svodidla, zábradlí
оклеивать н.в. / оклеить с.в.	lepít, olepit
~ стены обоями	~ stěny tapetami
оклейка (-и) <i>жс</i>	oblepování
окно (-а, мн. <u>о</u> кна, -он) <i>с</i>	okno
вертикальное распашное ~	vertikálně otevíratelné ~
горизонтально распашное ~	horizontálně otevíratelné ~
деревянное ~	dřevěné ~
комбинированное ~	kombinované ~
неоткрываемое ~	neotvíratelné ~
пластиковое ~	plastové ~
~ с одинарными створками	~ s jedním křídlem
~ с парными створками	~ se dvěma křídly

~ с раздельными створками	~ s oddělenými křídly
ломать ~	lámat ~
окрашивать ~	natírat ~
окраска (-и) <i>ж</i>	nátěr, barva
окрашивание (-я) <i>с</i>	natírání
~ дверей	~ dveří
~ наличников	~ obrub
~ оконных переплетов	~ parapetů
~ полов	~ podlah
окрашивать н.в. / окрасить с.в.	natírat / natřít
~ лаком	~ nalakovat
олифа (-ы) <i>ж</i>	fermež
искусственная ~	syntetická ~
малярная ~	malířská ~
натуральная ~	přírodní ~
олово (-а) <i>с</i>	oín
описание (-я) <i>с</i>	popis
техническое ~	technický ~
опора (-ы) <i>ж</i>	podpěra
бетонная ~	betonová ~
освещение (-я) <i>с</i>	osvětlení
остекление (-я) <i>с</i>	zasklení
двойное ~	dvojité ~
защитное ~	ochrané ~
тройное	trojité ~
~ балконов	~ balkonů
~ лоджий	~ lodžií
отвес (-а) <i>м</i>	zednické závaží
отвёртка (-и, р.мн. -ток) <i>ж</i>	šroubovák
плоская ~	plochý ~
~ с звездообразным концом	Torx
~ с крестообразным концом	křížový ~

~ с шестигранным концом

отделка (-и, р.мн. -лок) *ж*

декоративная ~

отопление (-я) *с*

воздушное ~

печное ~

твёрдое ~

электрическое ~

оштукатуривать н.в. / **оштукатурить** с.в.

оштукатуривание (-я) *с*

~ вручную

очищать н.в. / **очистить** с.в.

П

панель (-и) *ж*

~ для внутренних стен

~ для наружных стен

паркет (-а) *м*

пассатижи (-ей)

пенополистирол (-а) *м*

переплёт (-а) *м*

перила (-ил)

балконные ~

~ лестницы

песок (-ска и -ску) *м*

петля (-и) *ж*

дверная ~

оконная ~

печь (-и, тв. -ью) *ж*

пигмент (-а) *м*

белый ~

зелёный ~

imbusový ~

úprava

dekorativní ~

vytápění, topení

teplovzdušné ~

~ kamny

~ tuhými palivy

elektrické ~

omítat / omítnout

omítání

ruční ~

čistit, očistit

panel

~ na vnitřní stěny

~ na vnější stěny

parkety

kombinačky

pěnový polystyrén

rám (okna)

zábradlí

balkonové ~

schodišťové ~

písek

zavěs

dveřní ~

okenní ~

pec

pigment

běloba

zeleň

жёлтый ~	žlutý
искусственный ~	umělý ~
коричневый ~	hnědý
красный ~	červený
металлический ~	kovový ~
природный ~	přírodní ~
серый ~	šedý
синий ~	modrý
чёрный ~	černý
пила (-ы) <i>ж</i>	pila
дисковая ~	kotoučové ~
пластичность (-и) <i>ж</i>	plastičnost
плёнка (-и, р.мн. -ок) <i>ж</i>	membrána
защитная ~	ochranná ~
плита (-ы) <i>ж</i>	deska
гипсокартонная ~	sádrokarton
теплоизолирующая ~	tepelně-izolační ~
плитка (-ы, р.мн. -ок) <i>ж</i>	kachlička, dlaždička
асбестоцементная ~	azbestocementová ~
керамическая ~	keramická ~
фасадная ~	fasádní ~
~ для внутренней облицовки стен	~ na vnitřní obklad stěn
площадь (-и) <i>ж</i>	plocha, rozloha
жилая ~	obytná ~
~ квартиры	rozloha domu
поверхность (-и) <i>ж</i>	povrch
бетонная ~	betonový ~
гипсо-картонная ~	sádrokartonový ~
каменная ~	kamenný ~
кирпичная ~	cihlový ~
облицованная ~	vydlážděný ~
цементно-известковая ~	vápno-cementový ~
цементно-песчаная ~	cemento-písčítý ~
подвал (-а) <i>м</i>	sklep

подверженость (-и) *ж*

подготовка (-и) *ж*

~ материала

~ обоев

~ поверхности

поддувало (-а) *с*

подоконник (-а) *м*

декоративных ~

деревянный ~

~ из искусственного камня

~ из керамической плитки

~ из мрамора

подшипник (-а) *м*

~ качения

~ скопления

покрывать н.в. / **покрыть** с.в.

~ краской

~ лаком

покрытие (-я) *с*

декоративное ~

лакокрасочное ~

многоцветное ~

однотонное ~

покупатель (-я) *м*

пол (-а и -у) *м*

асфальтобетонный ~

внутренний ~

деревянный ~

дощатый ~

ксилолитовый ~

наружный ~

паркетный ~

náchylnost

příprava

~ materiálu

~ tapet

~ povrchu

popelník (kotle)

parapet

dekoratívni ~

dřevěný ~

~ z umělého kamene

~ z keramické dlaždice

mramorový ~

ložisko

valivé ~

kluzné ~

natírat / natřít

namalovat

nalakovat

nátěr, hmota

dekoratívni ~

nátěrová ~

barevný ~

jednobarevný ~

kupující

podlaha

asfaltobetonová ~

vnitřní ~

dřevěná ~

desková ~

xylolitová ~

venkovní ~

parketová ~

цементно-песчаный ~	cemento-písková ~
поливинилхлорид (-а) <i>м</i>	PVC
положение (-я) <i>с</i>	poloha
вертикальное ~	svislá ~
горизонтальное ~	vodorovná ~
полото (-а) <i>с</i>	výplň
дверное ~	dveřní ~
полочка (-и) <i>ж</i>	polička
полутёрка (-рка) <i>м</i>	hladítko
помещение (-я) <i>с</i>	místnost, prostor
жилое ~	obytná ~
нежилое ~	neobydlená ~
чердачное ~	podkrovní ~
~ без подвала	~ bez sklepa
пористость (-и) <i>ж</i>	pórovitost
порог (-а) <i>м</i>	práh
портландцемент (-а) <i>м</i>	portlandský cement
постройка (-и, р.мн. -оек) <i>ж</i>	stavba
потолок (-лка) <i>м</i>	strop
подвесный ~	závesný ~
зеркальный ~	zrcadlový ~
~ из гипсовых панелей	sádkartonový ~
правило (-а) <i>с</i>	zednické pravítko
прибивать н.в. / прибить с.в.	přibíjet / přibít
~ гвоздями	~ hřebíky
прижимать н.в. / прижать с.в.	přitlačovat / přitlačit
приклеивание (-я) <i>с</i>	nalepování
приклеивать н.в. / приклеить с.в.	přilepovat / přilepit
приточка (-и) <i>ж</i>	zabroušení
~ плиток	~ dlaždiček
пристройка (-и, р.мн. -оек) <i>ж</i>	přístavba
провода (-и) <i>ж</i>	drát
проветривание (-я) <i>с</i>	ventilace, větrání
проект (-а) <i>м</i>	projekt

производитель (-я) *м*

иностранный ~

производство (-а) *с*

единое ~

зарубежное ~

мелкосерийное ~

отечественное ~

прокатывать н.в. / **прокатать** с.в.

прокладка (-и, р.мн. -док) *ж*

проклейка (-и, р.мн. -еек) *ж*

~ поверхностей

промывка (-и, р.мн. -вок) *ж*

~ кисти

прослойка (-и, р.мн. -оек)

прочность (-и) *ж*

пузырь (-я) *м*

воздушный ~

пустотность (-и) *ж*

Р

работы (-от) *ж*

земляные ~

малярные ~

монтажные ~

наружные ~

облицовочные ~

обойные ~

отделочные ~

планировочные ~

приготовительные ~

строительные ~

штукатурные ~

výrobce

zahraniční ~

výroba

kusová ~

zahraniční ~

malosériová ~

domácí ~

válcovat/ vyválcovat

těsnění

lepení

~ povrchu

vymývání

~ štětce

mezivrstva

pevnost, odolnost

bublina

vzduchová ~

mezerovitost

práce

výkopové ~

malířské ~

montážní ~

vnější ~

obkládačské ~

tapetování

dokončovací ~

plánování

přípravné ~

stavební ~

omítací ~

радиатор (-а) <i>м</i>	radiátor
радиус (-а) <i>м</i>	poloměr
разбавитель (-я) <i>м</i>	ředidlo
размер (-а) <i>м</i>	rozměr
размещение (-я) <i>с</i>	rozmístění
раковина (-ы) <i>ж</i>	1) dřez
	2) prázdna dutina (v betonu)
рама (-ы) <i>ж</i>	rám
оконный ~	okenní ~
раствор (-а) <i>м</i>	malta
известковый ~	vápenná ~
цементно-известковый ~	vápencementová ~
цементный ~	cementová ~
ревизия (-и) <i>ж</i>	revize
резина (-ы) <i>ж</i>	guma
губчатая ~	houbovitá ~
литая ~	litá ~
резка (-и) <i>ж</i>	řezání
резьба (-ы) <i>ж</i>	závit
метрическая ~	metrický ~
трапецеидальная ~	lichoběžníkový ~
ремонт (-а) <i>м</i>	oprava
капитальный ~	generální ~
решётка (-и, р.мн. -ок) <i>ж</i>	mříž
колосниковая ~	rošt
рисунок (-нка) <i>м</i>	nákres, výkres
родонит (-а) <i>м</i>	rodonit
рубероид (-а) <i>м</i>	sypaná asfaltová lepenka
рулетка (-и, р.мн. -ок) <i>ж</i>	měřicí pásma
~ длиной два метра	~ o délce 2 metry
рулон (-а) <i>м</i>	role
~ обоев	~ tapet
ручка (-и, р.мн. -чек) <i>ж</i>	klika

дверная ~

левая ~

многоходовая ~

одноходовая ~

окенная ~

правая ~

ручник (-а) *м*

~ od dveří

levá ~

vícepolohová ~

jednopolohová ~

~ od okna

pravá ~

lakýrnický štětec

С

сауна (-ы) *ж*

сварка (-и, р.мн. -ок) *ж*

сверло (-а, мн. свёрла, -рл) *с*

конические ~

плоское ~

спиральное ~

трёхгранные ~

универсальное ~

центровое ~

цилиндрические ~

четырёхгранные ~

шестигранные ~

~ по бетону и камню

~ по дереву

~ по металлу

~ по стеклу и керамике

светостойкость (-и) *ж*

свинец (-нца, тв. -цом) *м*

свойство (-а) *с*

механическое ~

технологическое ~

физическое ~

химическое ~

~ строительных материалов

sauna

svařování

vrták

kuželový ~

plochý ~

spirálový ~

trojhranný ~

univerzální ~

středový ~, špulř

válcový ~

čtyřhranný ~

šestihranný ~

~ do betonu a kamene

~ do dřeva

~ do kovu

~ do skla a keramiky

odolnost vůči světlu

olovo

vlastnost

mechanická ~

technologická ~

fyzikální ~

chemická ~

~ stavebních materiálů

септик (-а) <i>м</i>	septik
серебрение (-я) <i>с</i>	stříbření
сертификат (-а) <i>м</i>	certifikát
~ качества	~ kvality
сетка (-и, р.мн. -ок) <i>ж</i>	sítka
силикон (-а) <i>м</i>	silikon
система (-ы) <i>ж</i>	system
водоносная ~	vodonosný ~
сифон (-а) <i>м</i>	sifon
слив (-а) <i>м</i>	okap
слой (-я, мн. слои, -ёв) <i>м</i>	vrstva
гидроизоляционный ~	hydroizolační ~
~ краски	~ nátěru
смачивать н.в. / смочить с.в.	namáčet / namočit
~ водой	~ ve vodě
сменять н.в. / сменить с.в.	měnit / vyměnit
смеситель (-я) <i>м</i>	baterie
вентильный ~	ventilová ~
каскадный ~	vodopádová ~
комбинированный ~	kombinovaná ~
настенный ~	nástěnná ~
сенсорный ~	bezdotyková ~
~ для бойлера низкого давления	~ pro nízkotlakové průtokové ohříváče
~ для ванны	~ pro vanu
~ для душа	~ pro sprchu
~ для раковины	~ pro dřez
~ для умывальника	umyvadlová vodovodní ~
~ на стойке	stojánková ~
~ с ножным управлением	nožní ~
~ с солнечными элементами	~ se solárním ohřevem vody
смесь (-и) <i>ж</i>	směs
сухая ~	suchá ~

штукатурная ~	omítková ~
соедине́ние (-я) <i>с</i>	spoj
неразъемное ~	pevný ~
разъемное ~	rozebiratelný ~
резьбовое ~	závitový ~
состоя́ние (-я) <i>с</i>	stav, situace
аварийное ~	havarijní ~
состо́ять	skládat se
сплав (-а) <i>м</i>	slitina
срок (-а о -у) <i>м</i>	lhůta
гарантийный ~	záruční ~
~ поставки	dodací ~
~ хранения	~ uskladnění
ста́вень (-вня, р.мн. -ней) <i>м</i>	okenice
раздвижной ~	posuvná ~
распашной ~	dvoukřídlá ~
сворачивающийся ~	rolovací ~
шторный ~	žaluziové ~
~ из алюминия	hliniková ~
~ из дерева	dřevěná ~
~ из пластмасс	plastová ~
стали́нки ⁷	stalinky
ста́ль (-и) <i>ж</i>	ocel
оцинкованная ~	pozinkovaná ~
стаме́ска (-и, р.мн. -сок) <i>ж</i>	dláto
сте́кло (-а, мн. стёкла, -кол) <i>с</i>	sklo
стекловолокно́ (-а) <i>с</i>	skelné vlákno
стеклопаке́т (-а) <i>м</i>	dvojsklo, trojsklo
двухкамерный ~	dvojsklo
сте́на (-ы) <i>ж</i>	stěna
бетонная ~	betonová ~

⁷ „Сталинка- это обыкновенно строение из светло-оранжевого кирпича или красноватых минеральных панелей, с квартирами удачной планировки и высоким потолком“ (<http://tipdoma.com/2009/06/stalinskie-doma/>).

брусчатая ~	trámová ~
каменная ~	kamenná ~
каркасная ~	rámová ~
кирпичная ~	cihlová ~
наклонная ~	šikmá ~
панельная ~	panelová ~
рубленая ~	srubová ~
шлакобетонная ~	škvárobetonová ~
стойкость (-и) <i>ж</i>	odolnost
радиационная ~	~ proti záření
термическая ~	tepelná ~
химическая ~	chemická ~
строительство (-а) <i>с</i>	stavebnictví, výstavba
коттеджное ~	~ rodinných domků
жилищное ~	bytová ~
~ дома	~ domu
строить н.в. / построить с.в.	stavět / postavit
ступень (-и) <i>ж</i>	stupeň
~ лестницы	schod
сумка (-и, р.мн. -ок) <i>ж</i>	taška, brašna
~ для инструмента	~ na nářadí
стяжка (-и) <i>ж</i>	napínadlo, stažení
Т	
тамбур (-а) <i>м</i>	zádveř
тачка (-и, р.мн. -ек) <i>ж</i>	zednické kolečko
твёрдость (-и) <i>ж</i>	tvrdost
температура (-ы) <i>ж</i>	teplota
высокая ~	vysoká ~
низкая ~	nízká ~
теплогенератор (-а) <i>м</i>	teplogenerátor
теплоёмкость (-и) <i>ж</i>	tepelná kapacita
теплоизолировать н.в. / затепоизолировать с.в.	zateplovat / zateplit

теплоизоляция (-и) <i>жс</i>	tepelná izolace
теплообменник (-а) <i>м</i>	tepelný výměník
теплопотеря (-и) <i>жс</i>	ztráta tepla
теплопроводность (-и) <i>жс</i>	tepelná vodivost
терраса (-ы) <i>жс</i>	terasa
технология (-и) <i>жс</i>	technologie
~ окраски	natěračské ~
толщина (-ы) <i>жс</i>	tloušťka
топливник (-а) <i>м</i>	vytápěcí prostor
топливо (-а) <i>с</i>	palivo
топор (-а) <i>м</i>	sekera
труба (-ы) <i>жс</i>	trubka
вентиляционная ~	ventilační ~
водопроводная ~	vodovodní ~
дымовая ~	komín
канализационная ~	kanalizační ~
оцинкованная ~	pozinkovaná ~
стальная ~	ocelová ~
чугунная ~	litinová ~
трубопровод (-а) <i>м</i>	potrubí
трудоемкость (-и) <i>жс</i>	pracnost
туалет (-а) <i>м</i>	záchod
общественный ~	veřejný ~
переносной ~	přenosný ~
химической ~	chemický ~
тряпка (-и) <i>жс</i>	hadr

У

угол (-гла) <i>м</i>	úhel
угольник (-а) <i>м</i>	úhelník
стальной ~	ocelová ~
укладка (-и) <i>жс</i>	uložení

укрепление (-я) *с*
 ~ стекла
укреплять н.в. / **укрепить** с.в.
умывальник (-а) *м*
уплотнение (-я) *с*
упругость (-и) *ж*
уровень (-вня) *м*
условия (-й) *с*
 ~ поставки
установка (-и) *жс*
устойчивость (-и) *жс*
устройство (-а) *с*
 водоподъемное ~
 дополнительное ~
 специальное ~
утепление (-я) *м*
 ~ мансарды
 ~ пола
утеплитель (-я) *м*
уход за чем (-а) *м*
 ~ за машинами

Ф

фальц (-а, тв. -ем) *м*
фанера (-ы) *жс*
фасад (-а) *м*
 внешний ~
фиксация (-и) *жс*
филёнка (-и) *жс*
фильтр (-а) *м*
 графийный ~
 дырчатый ~

upevnění
 ~ skla
upevňovat / upevnit
umyvadlo
těsnění
pružnost
vodováha
podmínky
 dodací ~
instalace
stabilnost
zařízení
 čerpací ~
 dodatečné ~
 speciální ~
zateplení
 ~ podkroví
 ~ podlahy
tepelná izolace
údržba (čeho)
 ~ strojů

drážka
překližka
fasáda
 venkovní ~
fixace, upevnění
výplň
filtr
 uhlíkový ~
 děrovaný ~

стальной ~	ocelový ~
фирма (-ы) <i>ж</i>	firma
флейц (-а, тв. -ем) <i>м</i>	uhlazovač (štětec)
фон (-а) <i>м</i>	pozadí
форсунка (-и, р.мн. -нок) <i>ж</i>	tryska
фундамент (-а) <i>м</i>	základy
фурнитура (-ы) <i>ж</i>	kování
дверная ~	dveřní ~
оконная ~	okenní ~

Х

холл (-а) <i>м</i>	hala
хрущёвка ⁸ (-и) <i>ж</i>	chruščovka

Ц

цемент (-а и у) <i>м</i>	cement
глиноземистый ~	hlinitanový ~
кислотоупорный ~	kyselinovzdorný
~ с минеральными добавками	~ s minerálními přísadami
цепочка (-и, р.мн. -ек) <i>ж</i>	řetěz
дверная ~	~ u dveří
цинк (-а) <i>м</i>	zinek
цоколь (-я) <i>м</i>	sokl

Ч

чердак (-а) <i>м</i>	podkroví
черепица (-ы, тв. -цей) <i>ж</i>	taška
глиняная ~	pálená ~
чугун (-а) <i>м</i>	litina

⁸ „Хрущевки - это панельные или кирпичные дома, которые строились в три этажа или пять, во время правления Никиты Сергеевича Хрущева, откуда и получили название“
(<http://xrushevka.ru/>)

Ш

шайба (-ы) <i>жс</i>	podložka
шарико<u>подшипник</u> (-а) <i>м</i>	kuličkové ložisko
ширина (-ы) <i>жс</i>	šířka
шлак (-а) <i>м</i>	struska
шлакобетон (а) <i>м</i>	struskový beton
шланг (-а) <i>м</i>	hadice
гибкий ~	flexi ~
шнур (-а) <i>м</i>	šňůra
шпаклевание (-я) <i>с</i>	tmelení
шпаклёвка (-и) <i>жс</i>	tmel
шпатель (-я) <i>м</i>	špachtle
деревянный ~	dřevěná ~
металлический ~	kovová ~
шпилька (-и, р.мн. -лек) <i>жс</i>	závrtný šroub
штанга (-и) <i>жс</i>	tyč
душевая ~	sprchová tyč
штукатур (-а) <i>м</i>	omítkař
штукатурить н.в. / оштукатурить с.в.	omítat / omítnout
штукатурка (-и) <i>жс</i>	omítka
акустическая ~	akustická ~
внутренняя ~	vnitřní ~
гидроизоляционная ~	hydroizolační ~
декоративная ~	dekorativní ~
мокрая ~	mokrá ~
наружная ~	vnější ~
сухая ~	suchá ~
теплозащитная ~	tepelně izolační ~
шурш (-а) <i>м</i>	vrut
штыр (-а) <i>м</i>	kolík

Щ

щебень (-бня) *м*

щётка (-и) *жс*

латунный ~

проволочная ~

стальная ~

~ с пластиковой рукояткой

štěrk

kartáč

mosazný ~

drátěný ~

ocelový ~

~ s plastovou rukojetí

Э

экскаватор (-а) *м*

канатный ~

колесный ~

эксплуатация (-и) *жс*

эксплуатировать н.в.

эластичность (-и) *жс*

электричество (-а) *с*

электродвигатель (-я) *м*

электропровод (-а, мн. электропровода,- ов) *м*

электроснабжение (-я) *с*

эмаль (-и) *жс*

эскиз (-а) *м*

эстетичность (-и) *жс*

этаж (-а, тв. -ом) *м*

второй ~

первый ~

третий ~

bagr

pásový ~

~ kolový

provoz

provozovat

pružnost

elektřina

elektromotor

elektrický vodič

dodávka energie

email

náčrt, nárys

estetičnost

poschodí

první ~

přízemí

druhé ~

Я

яшма (-ы) *жс*

jaspis